La Farsa

Àngel Guimerà

Digitized by Google

Digitized by Google

RBII 1206·8°

Ángel Guimerá

LA FARSA

COMEDIA EN TRES ACTES Y EN PROSA

BARCELONA
IMPREMPTA "LA RENAIXENSA"
1899

Digitized by Google

Digitized by Google

R. 1.28-90

B

LA FARSA

Digitized by Google

Digitized by Google

ANGEL GUIMERÁ

La farsa

COMEDIA ORIGINAL EN TRES ACTES Y EN PROSA

Estrenada en lo TEATRE CATALÁ, ROMEA, la vetlla del 31 de Janer de 1899.

Ex. Nº 2313

BARCELONA
IMPREMPTA LA RENAIXENSA
1899

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

Digitized by Google

Ningú podrá traduhir, representar ni reimprimir aquesta producció, sènse permís de son autor.

D. Joan Molas y Casas, qual despatx se troba en lo carrer del Hospital, número 12 y 14, pis segon, es l' únich encarregat d' aquesta obra, y ab ell deurán entendres tots los teatres y societats que vulgan representarla.

Quedan reservats tots los drets.

Digitized by Google

REPARTIMENT

PERSONATJES	ACTORS
SENYORA PELEGRINA.	D.ª Concepció Palá.
DONYA SALVADORA. .	» Adela Clemente.
DONYA MARIETA. . .	» Agna Monner.
CANDIONA..	» Dolors Delhom.
REMEDIOS.	» Antonia Baró.
RITA.	» María Morera.
DON COSME ARNABÓ.	D. Enrich Borrás.
DON BALTASAR. . . .	» Modest Santolaria.
DANIEL.	» Enrich Gimenez.
SENYOR FRUYTÓS. . .	» Jaume Capdevila.
DERI.	» Hermenegild Goula.
SENYOR LLARGAS. . .	» Jaume Virgili.
LO BARÓ.	» Iscle Soler.
MENDEZ.	» Cárles Rubio.
MENENDEZ.	» Vicens Barceló.
ESQUIROL.	» Joaquim Llach.
PERET..	» Antoni Domenech.
DOMINGO.	» Cassimir Ros.
MANELET.	nen Conrat Guilemany.

Electors, municipals, policia

Director artístich: don Enrich Borrás.

La acció en una ciutat de Catalunya, en nostres dias.

Digitized by Google

Digitized by Google

Acte primer

Sala d'un estudi municipal en una ciutat catalana. A la dreta del fons la porta que dona al replá de la escala; á la esquerra del fons una porta que comunica ab las habitacions particulars del mestre. A la esquerra de la escena una finestra. Al mitj, en últim terme, la tarima ab la taula; per las parets cuadros de ensenyansa; allá ahont convingui taulas ab banchs. Es al matí.

ÈSCENA PRIMERA

RITA, després MENDEZ

RITA, *ab uns espolsadors.*

Y quina platxería 'l meu amo! Tots els dias feyners espotregant bordegassos, y 'ls diumenges, té, havéntselas ab cossos grans, que son més dusos que 'l pá de guixas, Deu 'ns en dó. Si tots fossin com en Deri!...

Digitized by Google

Aquest si qu' es aixerit! Jo li conech el cartipás perque tot ho fá més negre y més gros: aixó es ser home, aixó. *(Regirant un munt de cartipassos que hi ha sobre la taula.)* Hi clava la ploma com si enfonzés la rella. Es aquest. No s' hi coneix que sigui viudo. Y el cartipás del municipal quin deu ser? *(Seguint regirant.)* Ja 'l sento: fa una fortor de corretjas! Echs! Quin fástich! *(Trucan á la porta de la escala.)* Trucan: será en Deri. *(Va á obrir.)*

MENDEZ, *entrant.*

Buenos dias, noya.

RITA, *malhumorada.*

Bón dia. (Ves! El municipal!)

MENDEZ

Y el señor maestro?

RITA, *espolsant fort.*

Ja 's deu allevar.

MENDEZ

Cuanto polvo!

RITA

Aquí ray que no m' apenyorará: miris si 'n faig, miris.

MENDEZ

Y de donde... eres?

RITA

Soch de la Conca.

MENDEZ

Como?

RITA

De la Cuenca, sabe? D' una terra que no 'n tenen

Digitized by Google

de municipals, ni ganas; y á la finestra ho podém espolsar tot, tot, sabe?

MENDEZ

Sí, sí. Y como te dicen?

RITA

Me dicen Rita. Y no m' amohini. (Si s' acosta, d' un cop!...)

MENDEZ

(Es un esparto la noya.) Y dime, Rita, cuando te casas?

RITA

Veurá, are espolso.

MENDEZ

Como que no tienes xicot.

RITA, *cremantse.*

Més que vosté.

MENDEZ

Si yo sé que te plantó por otra de... Cuenca.

RITA

A p' á mí ningú m' ha plantat res. Qué s' ha pensat! *(Mitj plorosa d' enrabiada.)* Y, amiris, no m' ho torni á dir això! Atrevit, més qu' atrevit!

MENDEZ

Pero hija, sosiégate.

RITA, *cremada.*

Jo no soch *hica* de ningú, sabe? Y acuydis de vosté, que massa que l' entench!

MENDEZ

Pero señor!

Digitized by Google

RITA

Y si 's pensa que perque porta alivitz, pot assofocar á una asservidora s' ativoca; sabe? Que ja las entench totas; y á vosté més que á ningú. *(Sentantse plorant.)* Y, ay, Deu meu, que soch desgraciada! *(De cop sent trucar y s' aixeca alegra.)* Trucan! Ara será 'n Deri! *(Mirant per la reixeta.)* Sí que l' es!

MENDEZ

(Pero esta chica está loca!)

ESCENA II

RITA, MENDEZ, DERI y MANELET

DERI, *du sempre de la má al Manelet.*

Ja hi som, Manelet. Veyám avuy si t'entrabancas.

MENDEZ

Hola, compañero!

DERI

Tóquila. Manelet, encaixa ab en Mendez. Ja pot apretar, ja; es fort com un bronzo.

MENDEZ

Es el padre, pintado.

DERI, *á la Rita que se li posa devant.*

Y tú?

RITA

Jo, trempada. Y aquest? *(Tocant la cara al nen.)* Maco! Veurás, ja torno.

(Surt rihent per la porta de la esquerra.)

Digitized by Google

DERI, *á Mendez.*

Y como vamos d' ets y uts?

MENDEZ

Quienes son esos?

DERI

Hombre, es un decir. *(Al Manelet.)* Noy, no trenquis res. *(A Mendez.)* Pero si vosté ja 'n sap de lletra.

MENDEZ

La perfecciono; y después los consejos de don Cosme...

DERI

Donchs jo també aixó de... de la *prefecciono;* y en Manelet també... aixó.

RITA, *entrant.*

Té, noy; avellanas. Y un borreguet. M' estimas?

(L' ha separat de son pare.)

MANELET

Sí.

RITA

Forsa?

MANELET

Sí.

RITA

Y qui t' ha fet aquest vestit tan maco?

MANELET

La Pepa.

RITA

Bo! *(Mirant que no la sentin.)* Quina Pepa?

MANELET

La... la Pepa.

Digitized by Google

RITA

Qu' es una dona... vella?

MANELET

No ho sé.

RITA

Ay, ay! No ho saps? Y qué fá la Pepa?

MANELET

Cosas.

RITA

Y veyám, veyám: ahont s' está?

MANELET

La Pepa?

RITA

Sí. Qu' ahont viu?

MANELET

A ca la Pepa.

RITA, *cremada.*

Y á n' aquí t' estimas més, á mí ó á la Pepa? *(Lo Manelet calla.)* Digas! *(Calla.)* Si no ho dius, te prench las avellanas. *(Calla.)* Porta las avellanas!

(Las hi pren, lo noy plora fort.)

DERI

Qué tens, Manelet?

RITA

No ploris. Té, té las avellanas.

(Manelet segueix plorant. Tornan á trucar á la porta.)

DERI

Els homes no ploran! *(A Mendez.)* Rényil, rényil, qu' aixi 's fará fort. *(La Rita ha anat á obrir.)*

Digitized by Google

MENDEZ, *al Manelet.*

Qué es esto! Cállate ó te mando á la cárcel!

(Manelet plora més concentrat.)

DERI

Prou; que n' ha fet massa. *(Fentli petons.)* Pobret! No té mare!

ESCENA III

RITA, DERI, MENDEZ, MANELET, PERET y altres trevalladors

PERET

Bon dia y bon' hora.

MENDEZ

Aquí está el Peret.

PERET

Viva.

TREVALLADORS

Salut, noys. Bon dia. Etc.

RITA, *recullint los espolsadors y anantsen*

(Qui deu ser aquesta Pepa?)

DERI, *al nen*

Vaja, vaja, muixoni. *(Aixugantli 'l plor).*

MENDEZ

Señores, que ha tosido el señor maestro!

(Cada hu se 'n va á seure al seu lloch).

Digitized by Google

DERI

Ansia, Manelet, que ve don Cosme.

MENDEZ

Yo al lado de mi amiguito.

DERI, *á Manelet*

Y ja cal que l' escoltis, que no 'n sentirás en ta vida d' home més sabi. *(Girantse al banch del darrera perque en Peret ha rigut).* Es que m'hi confronto, que ho es de sabi. Y 'l qu' ha rigut en acabat que surti.

MENDEZ

El señor maestro!

DERI, *al Manelet*

Aixécat.

(Tots s'han posat drets. En Manelet estará colocat entre en Deri y en Mendez.)

ESCENA IV

DON COSME, DERI, MENDEZ, MANELET, PERET y TREVALLADORS.

DON COSME, *de la porta de la esquerra*

Ah, qué m' agrada 'l véureus á tots tant matiners! Pero seyeu, companys, seyeu.

DERI, *á Manelet*

Seu, que 'ns ho ha dit.

DON COSME

Y tu, Peret, ja estàs bo?

Digitized by Google

PERET

Per ara...

DON COSME, *bondadós.*

Y digam, la veritat: ara ja ha passat, tonto. No vas venir l' altre dia perque estavas malalt ó perque 'l dissapte havías retirat tart, y 'l caloret dels llensols va poguer més que tu?... Eh?

DERI, *á mitja veu*

Au, digali, digali. Y no l' enganyis may á don Cosme, que si jo sabía que l' enganyessis! Reira de!... *(Dona un cop de puny á la taula, fent riure á tothom; ell se dirigeix á 'n Manelet per dissimular).* Escolta á don Cosme. Digui, digui.

DON COSME

Jo desitjo que no falteu may, per vosaltres; y si poguessiu venir, jo cada vespre us ensenyaría. Sino que, ja ho veig, sortiu del trevall cansats de tot el dia, el cap ple del soroll del teler ó de la farga, y us cauhen els brassos y 'ls heu d' alsar pera rebre al replá de la escala als fillets els uns, ó als germans petits, y fins algú potser á l' enamorada. Perque... sí, perque la familia, companys, es lo primer de tot al mon; perque sense la familia en la societat no hi ha ciutadans rectes; y ab la familia, y la educació, y la honradés del trevall, se fá l' home qu' es digne y bó pera 'ls seus consemblants y pera lá seva patria. Pero fem feyna, fem feyna.

MENDEZ, *á Deri.*

Qué corazón, verdad?

DERI, *á Mendez.*

Si el té gros! Jo no sé ahont se 'l fica. El meu quan el sento se 'm torna *paqueño, paqueño* com... un nis.

Digitized by Google

DON COSME, *repartint cartipassos.*

Comensém pel *dictado,* y anireu escribint com el diumenge passat. *(Manelet trenca un tinter.)*

DERI

Reira!... Ja has trencat el tinter! No sé com no 't!...

DON COSME

Qué ha sigut?

DERI

Qué vol que sigui!... Que m' ha escapat el tinter y l' he trencat. Té, ja está. Ahont era hi deixo mitja pesseta; y si val més, díguiho. *(Al Manelet.)* Reira de bet!...

DON COSME

Vaja, home, vaja; guárdat la mitja pesseta.

DERI

Cá, barret: tras que 'ns ensenya de franch!

DON COSME

Que prenguis els diners! Bó! *(En Deri dupta.* Que jo t' ho mano!

DERI

Sent aixís. Pero... *(Repensantse.)* Té, guárdau, Manelet; ho donarém als pobres.

DON COSME, *posanthi un altre tinter.*

Y ara escribiu tots. *(Dictant.)* «Oh, Señor...»

DERI, *á Manelet.*

Escriu. *(Escribint).* «Oh señort.» *(Molts cops mira com ho ha posat en Manelet pera copiarho).*

DON COSME, *dictant*

«Vuestros caminos... son... suaves.»

Digitized by Google

DERI

«Son... suavos...»

DON COSME

«Santa Teresa.» *(Dit en castellá).*

PERET, *á mitja veu, llensant la ploma.*

Jo no escrich: sempre retreu sants!

DERI

Y qué t' ha fet Santa Teresa? Ala á escriure!

DON COSME

Deri! *(Seguint dictant).* Un altre. «Los pueblos... con su indolencia... son responsables...»

DERI, *á Mendez, per son fill*

Míril: fa anar la ploma com un correcamas.

DON COSME, *dictant*

«De las faltas de sus gobiernos. Cosme Arnabó.»
(Ha dit lo seu nom mitj avergonyintse).

MENDEZ

Muy bien, muy bien.

DON COSME

Cá, si no es res.

DERI, *á Mendez*

Que s' ho ha empescat ell aixó? *(En Mendez fa que si).* Qu' aixó no es res? *(Aixecantse y volent en vá llegir en son cartipás).* «Los puebblos son... son...

DON COSME

Deri!

DERI, *agafant lo cartipás del seu fill.*

«Los puebblos con su andalúcia son arresponsabbles de las faltas de sus gobiernos.» Piqueu, noys, piqueu.
(Tothom aplaudeix).

Digitized by Google

DON COSME

Prou, prou, escribiu, prou.

ESCENA V

DON COSME, DERI, MENDEZ, MANELET, PERET, TREVALLADORS y DANIEL. Després la SENYORA PELEGRINA y CANDIONA.

DANIEL, *per la porta de la dreta.*

Donchs qu' hem de fer? Avuy també classe?

DON COSME

Sí, sí. Y en tinch per estona.

DANIEL

Això no 's pot permetre. Es qu' aquesta gent no ho sab.

DON COSME

Ves dintre, ves.

DANIEL

Minyons, es qu' avuy es el sant del senyor mestre.

MENDEZ

Oh! Nosotros no sabíamos eso!

(Moviment de tothom, separantse poch á poch de las taulas.)

DON COSME

Silencio. Y això qué vol dir? Seguim. Silencio.

DERI

Cá, narices! Pleguém, Manelet.

Digitized by Google

DON COSME, *á Daniel.*

Pero á tú qui t' hi fa ficar?

(Los obrers parlan ab en Mendez.)

MENDEZ, *als obrers.*

Bueno. Pues allá vá la felicitación. *(A Don Cosme.)* Sí; pues reciba V., mi notable señor don Cosme, en nombre de todos mis compañeros, hoy que Dios ha derramado las flores de su tutelar...

DERI, *á Mendez.*

Qué son?

(Surten á la porta de la esquerra pera escoltar la senyora Pelegrina y la Candiona.)

MENDEZ

Su tutelar... sobre su generación... *(Perdentse.)* Por consiguiente: generación que es retoño verídico de su bizarro comportamiento de maestro; y que es con ella, digo, con la generación de ella, de todos; porque... porque...

(Riuhen las donas avergonyint á n' en Mendez. En Deri que té 'ls ulls fixats en ell, no se 'n ha adonat de las donas.)

DERI

Al qual que li donem la enhorabona; y... pst! Vethoaquí. *(Repensantse.)* Ah, y que si may per may nos anecessita, ja ho sab, mandar: perque per vosté, reira de bet! *(Las donas fan un xiscle desapareixent rihent.)* Qu' ha estat això? *(En Daniel riu apartat).*

DON COSME

Bueno, bueno. Se us aprecia ab el cor.

(Anirán sortint los obrers.)

MENDEZ

A la orden, Don Cosme.

Digitized by Google

PERET

Per molts anys!

DON COSME

Gracias. M' heu conmogut.

TREVALLADORS

L' enhorabona.

ALTRES

Que las logri felissas.

DON COSME

Gracias, gracias.

DERI

Es que per vosté 'm deixaria penjar tants cops com volgués.

DON COSME, *mitj plorós.*

No 'm diguis res més. Y mira, per tú y per tots els companys abrasso al Manelet. Té y té.

(Aixecantlo y fentli petons.)

DERI

Tórnathi, Manelet, tórnathi.

TREVALLADORS, *ja desde fora.*

Pássiho bé...

DERI, *sortint ab lo Manelet.*

Ves qui no se l' estima á n' aquest home!

Digitized by Google

ESCENA VI

DON COSME, DANIEL, SENYORA PELEGRINA y CANDIONA

SENYORA PELEGRINA, *rihent.*

Y que son divertits!

CANDIONA

Ay qu' hem rigut, papá!

DON COSME

Ja us he dit cent cops que no vull que tregueu 'l cap á la classe quan ensenyo, y vosaltres á la mateixa.

SENYORA PELEGRINA

Pero en un dia com avuy, home!

CANDIONA, *abrassantlo.*

No s' enfadi, papá.

DON COSME

Aquesta sala es tan sagrada com un temple: y quan jo m' hi trobo ensenyant *(á Candiona)* no soch ni 'l pare, *(á Pelegrina)* ni 'l germá, *(á Daniel)* ni l' amich; que soch el sacerdot. Sí, senyor, sí; el sacerdot, que transforma 'l ser incivil en home digne, en bon ciutadá.

DANIEL, *mitj burleta.*

Aixó es ben cert.

DON COSME

Encare que rigas. Qu' eras tu quan vas venir á es-

Digitized by Google

tudi? Un párvulo de La Llacuna; y 'ls meus consells t' han metamorfosseat en bon ciutadá, en home digne. *(Posantli la má á la espatlla carinyós.)* Per aixó 't tinch tant de carinyo; perque tu ets un exemple fehacient de com una bestiola, y perdona, se pot tornar...

SENYORA PELEGRINA, *bromejant.*

Sí, sí: un home digne, un bon ciutadá.

DON COSME

Per aixó va 'l mon tan bé, perque de tot us en rieu!

(La Candiona parla apart ab en Daniel.)

SENYORA PELEGRINA

Bueno, Cosmito, bueno. *(Espolsantli 'l vestit ab la má com si ho fes á una criatura.)* Ja ho sabs que jo t' estimo.

DON COSME, *carinyós.*

Aixó sí, com jo á tú, Pelegrina.

CANDIONA

Tia, que 'l papá té d' anar á missa, y després té de ser aquí aviat.

DON COSME, *á Candiona.*

Té, ja 'm treus. Y tot per quedarte ab en Daniel. Ah trutxa! *(La Candiona ho nega.)*

DANIEL, *á Pelegrina.*

Tenim de parlar.

SENYORA PELEGRINA, *á Daniel.*

Sí? Ay, Reyna Santíssima!

DON COSME

Bueno, ja tornaré aviat. Ah, escoltéu, escoltéu.

(Tots s' hi acostan.)

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA

Qué hi ha?

DANIEL

Qué mana?

DON COSME

No us heu pas enfadat perque us he renyat? Eh que no? *(Tots diuhen que no.)* Aixís ja me 'n vaig content. Un petó, Candiona. *(A Daniel.)* Y tú que 't quedas? *(Rihent maliciós.)*

DANIEL

Una estoneta, sino mana 'l contrari.

SENYORA PELEGRINA, *donantli 'l barret.*

Ja está raspallat.

DON COSME

Si 'l pare 'ns vegés avuy, Pelegrina! Tan contents!

SENYORA PELEGRINA

Oytal!

DON COSME

Y la meva pobra Antonieta! Ja per això 'ns deuhen veure del cel.

SENYORA PELEGRINA, *quan ja es fora.*

Que no triguis. *(Tanca la porta.)*

ESCENA VII

SENYORA PELEGRINA, CANDIONA y DANIEL

CANDIONA, *per lo que li diu en Daniel.*

Ay que be! Que está be!

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA

Qué tenim?

DANIEL

Que alló ja está fet; y que á Don Cosme 'l tindrém regidor.

SENYORA PELEGRINA

De bó, de bó?

DANIEL

Com ara es dia, vegi qué li dich.

SENYORA PELEGRINA

Ay, Candiona, quina sort que tenim! Resa un *Credo*.

CANDIONA

El papá regidor! Jo 'm torno boja!

DANIEL

Veurán si es cosa feta: l' ha aceptat el meu principal, qu' es aixó que 'ls que li tenen enveja 'n diuhen el *cacique* d' aquí, saben?

SENYORA PELEGRINA

Ben bé, no. Pero es igual. Ay, gracias á Deu que se 'n parlará d' en Cosmito!

CANDIONA

Y tot ho haurá fet en Daniel.

SENYORA PELEGRINA

Voleu que us ho diga? Jo ja fa molts anys que m' ho pensava qu' el Cosmito sería regidor. Y encare no som allá ahont aném, perque dels regidors se 'n fan els diputats, y amunt. Mirat, ara ja ho puch dir: tinch més temps qu' en Cosmito Donchs un dia que 'l faixavan ja m' ho vaig ficar á la barretina: ab el temps la faixa d' aquest xicot será de regidor. *(Riuhen tots).* Y bé,

Digitized by Google

digas, digas: cóm ho farém, perque 'n Cosmito no ho voldrá ser de cap de las maneras.

DANIEL

Per aixó li vaig encarregar que no n' hi parlessin encare.

SENYORA PELEGRINA

No 'n sab pas res, Candiona?

CANDIONA

Ni una paraula.

DANIEL

Veurán el meu pensament quin es. Que vostés segueixin sense parlarne, y que de cop y volta vinga 'l meu principal á portarli la noticia.

SENYORA PELEGRINA

Y aixó quán será?

DANIEL

Avuy mateix. Veurán, aprofitém la festa del día, y avuy que tot es formal aquí, no gosará á negarshi: preparantho bé tot, sab?

CANDIONA

Sí, sí, tía!

SENYORA PELEGRINA

Y vols dir que voldrá venir á aquesta casa don Baltasar? *(Ell fá que sí).*

CANDIONA

Que ho ha dit que vindría?

DANIEL

Y tal, dona! Don Baltasar té tanta confiansa ab mi com don Cosme, y basta que jo li hagi demanat que 'l fes regidor... Jo soch el seu primer passant, y á més dels plets me n' hi cuydo de certs assumptos polítichs...

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA

Y quin advocat que n' ha sortit de tu, noy! Pero veurás, veurás... Cóm t' ho esplicas que don Baltasar, que té tants compromisos, hagi triat al germá pera l' ajuntament?

DANIEL

Es molt senzill: don Baltasar tria sempre gent que li sia ben fiada, y si pot ser que tinga requesta al barri; y com que don Cosme...

SENYORA PELEGRINA

Això sí, tothom se l' estima.

DANIEL

A n' el meu principal li convenen... moltas cosas.

CANDIONA

No pregunti res més, tía.

SENYORA PELEGRINA

Moltas cosas? Y qué es lo que li convé? Veyám, veyám.

DANIEL

Es molt llarch d' esplicar. Afiguris: trayent tots seus els nous regidors, com que 'n quedan la meytat de vells y li son contraris, sols en tindrá un de majoría en el nou ajuntament; y com que á casa de la ciutat hi ha uns assumptos pera resoldre molt complicats, y...

SENYORA PELEGRINA

No li volen pas fer fe cap mal paper al germá, Daniel?

DANIEL

Senthi jo de pel mitj me sembla...

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA

Ay quin disgust el fill de la Tripereta!

CANDIONA

Tia, estém perduts; no podrá ser regidor el papá.

SENYORA PELEGRINA

Per qué, noya?

CANDIONA

Perque no podrém rebre á don Baltasar á la sala que hi parém la taula.

SENYORA PELEGRINA

Veurás, treyemla desseguida. Rita.

DANIEL

No toquin res: el rebrán aquí mateix. Al temple, que diu don Cosme. Ara un' altra cosa: cóm están vostés ab l' alcalde de barri?

SENYORA PELEGRINA

Qui es l' alcalde de barri?

DANIEL

El cotillayre de la travessía.

SENYORA PELEGRINA

Malament, molt malament.

DANIEL

Donchs aixó si que 'ns parteix pel mitj; perque un home com ell hi pot molt al districte.

SENYORA PELEGRINA

Ay Reyna Santíssima!

CANDIONA

Vosté 'n té la culpa, tia. Li fa mala cara quan passém.

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA

Tinch las mevas rahons. Pero veurás, li vaig á encarregar una cotilla.

DANIEL

Espéris: veyám, de que vé la renyina?

CANDIONA, *irónica.*

La tía diu que quan era jove 'l va despreciar.

DANIEL

Be, pero si are 'ls dos son...

SENYORA PELEGRINA

Cóm que som? Qué vols dir ab aixó?

CANDIONA

Cá, ni se 'n deu enrecordar l' home.

SENYORA PELEGRINA

Donchs se 'n recorda: es més ximplet! Després se va casar, pero com are es viudo...

(Se sent la campaneta que figurará ser de la porta que dona al pis particular del senyor mestre.)

DANIEL

Donchs se tenen de fer las paus ab aquest home, costi 'l que costi.

SENYORA PELEGRINA, *á la Candiona.*

Tu també te 'n farás una de cotilla, y la Rita.

Digitized by Google

ESCENA VIII

SENYORA PELEGRINA, CANDIONA, DANIEL y RITA y SENYOR FRUYTÓS que vindrán per la porta de la esquerra.

RITA

Senyoreta, hi ha 'l cotillayre del carreró.

SENYORA PELEGRINA

El cotillayre? Deu ens l' envía!

RITA

Passi, passi.

SENYOR FRUYTÓS

Molt bon dia tinguin.

SENYORA PELEGRINA

Que Deu lo guart.

SENYOR FRUYTÓS, *á la Rita que s' entornava.*

Noya, no cotillayre, sents? Fabricant de cotillas al engrós.

RITA, *anántsen.*

(Ay, ay, no he dit pas cap mal.)

SENYOR FRUYTÓS, *als de la casa.*

Y proveedor de la Real Cassa, per servirlos. Don Cosme Arnabó? El podría veure?

SENYORA PELEGRINA, *fent l' amable.*

El germá ha sortit una estoneta.

Digitized by Google

SENYOR FRUYTÓS

Sento molestarlos, pero 'm convé tant parlarhi!

SENYORA PELEGRINA

Segui, segui. No pot trigar gayre.

SENYOR FRUYTÓS

Ab el seu permís, donchs. (Quina manera d' anar cossadas! Pts!)

DANIEL

Vosté no 'm té present, senyor Fruytós.

SENYOR FRUYTÓS

Sí, prou! Vosté 'm dirá qui es.

DANIEL

El passant de nostre gefe; de don Baltasar.

SENYOR FRUYTÓS

Y es clar, home, que 'l conech! Sí som correligionaris!

DANIEL

Per això.

SENYOR FRUYTÓS

Donchs cregui que m' agrada trobarlo en aquesta casa.

SENYORA PELEGRINA

Sent aixís se pot dir que tots som amichs de molt temps.

CANDIONA, *perque calli.*

Tía!

SENYOR FRUYTÓS

Tant com amichs de molt temps... Jo, francament, els hi confessaré que ab aquesta casa hi estaba un xich ressentit.

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA

Pero si vosté may va parlar clar, senyor Fruytós. Perque si vosté ho hagués dit al germá...

SENYOR FRUYTÓS

Pero qué més podia fer jo en aquell cas? Si ho vaig dir á don Cosme.

SENYORA PELEGRINA

Donchs cregui que no me 'n va dir res.

SENYOR FRUYTÓS

Si me 'n recordo com are. Miri, vaig venir ab la esposa...

SENYORA PELEGRINA, *ofesa.*

Qué diu! Si vosté era solter.

SENYOR FRUYTÓS

No pas allavoras. Si ella mateixa hi va tenir empenyo.

SENYORA PELEGRINA

Sent aixís, qué pretenia vosté, digui?

SENYOR FRUYTÓS

Jo? Colocar las cotillas.

SENYORA PELEGRINA

(Ay, Reyna Santíssima!)

DANIEL

Vol fer el favor de dirnos quin era l' agravi que vosté tenía d' aquesta familia?

SENYOR FRUYTÓS

Va ser una cosa que no me la he esplicada may. Jo havía fet fer uns prospectes de la botiga, que per cert, eran una preciositat. Veurán: hi havía pintada en una

Digitized by Google

cartolina una cotilla, dreta, mitj cargolada, aixís en forma d' un búcaro, anomenat vulgarment cuerno de la abundancia; y del búcaro sortía un ramet de flors. Tot daurat y lluhent qu' era una preciositat, créguinho, una preciositat.

DANIEL

Ja ho creyém. Veritat senyora Peleg rina?

SENYORA PELEGRINA

Hermós! Oh! Devía encantar! Ah! Tot daurat! Eh noya?

CANDIONA

Sí, sí! Ab un ramet!...

SENYOR FRUYTÓS

Donchs jo volía que don Cosme m' hagués fet el favor de regalar com á premi á cada noy del estudi un d' aquells prospectes, pera las sevas mamás y familias: no 's tractava de res més. Y miris, va negarshi; y fins me va rebre de certa manera...

DANIEL

Cregui que no va enterarse ben bé de lo que vosté volía.

SENYORA PELEGRINA

Vosté li va ensenyar aquell dibuix del búcaro?

SENYOR FRUYTÓS

Si sempre 'l duya á sobre!

SENYORA PELEGRINA

Donchs no ho entench.

SENYOR FRUYTÓS

Cosas del mon. Si jo 'ls hi contava las contrarietats que m' han passat ab aixó de la meva industria!

Digitized by Google

DANIEL

Se 'n passan moltas ab las cotillas.

SENYORA PELEGRINA

Díguimho á mí.

CANDIONA, *á Daniel.*

Que 't veurá riure.

SENYOR FRUYTÓS

Pero tot ho he olvidat senyora; y en prova que he vingut á posarme á las ordres de don Cosme perà trevallar la seva elecció.

(Alegría de Candiona y de la senyora Pelegrina.)

DANIEL

Donchs vosté já ho sabía?

SENYOR FRUYTÓS

Acabo de rebre una esquela de don Baltasar, qu' es una ordre per mí.

SENYORA PELEGRINA

Donchs ja va corrent la noticia? Digui que l' hora més impensada ho portará 'l diari? Ay quina enveja 'l fill de la Tripereta de la cantonada! Ell que diu al Cosmito, tu may serás res perque sempre 't pensas que t' han de criticar.

SENYOR FRUYTÓS

Vostés el coneixen al senyor Llargas?

SENYORA PELEGRINA

Desde qu' era aixís. Miris si 'l conech al fill de la Tripereta, que l' he vist sense calsas, y ab una sabata sí y altra nó. Y ara, ay senyor! ja ha sigut duas vegadas síndich del Ajuntament, y te una casa al Ensanxe

Digitized by Google

ab una punxa al cap d' amunt, y cambrera y sota cambrera, y un fill que va pel carrer ab duas rodas.

(La Candiona parla apart ab en Daniel.)

SENYOR FRUYTÓS

Donchs miris, l' enemich més fort que tindrá al barri el seu germá, será 'l senyor Llargas.

SENYORA PELEGRINA

No ho cregui. Es amich d'en Cosmito, y ja ho veurá com trevalla per nosaltres.

SENYOR FRUYTÓS

Que té de trevallar, santa cristiana, si vol ser regidor ell!

SENYORA PELEGRINA

Corréu! Daniel, Candiona!

DANIEL

Qué hi ha?

CANDIONA

Tia?

SENYORA PELEGRINA

Ay si 'l senyor Llargas ha vist al Cosmito!

SENYOR FRUYTÓS

No sé per qué s' alarman.

SENYORA PELEGRINA

Que 'l Cosmito s'haurá compromés á votar al senyor Llargas com l' altra vegada!

DANIEL

Y que si don Cosme li ha dat paraula...

SENYOR FRUYTÓS

Don Cosme no anirá pas contra d' ell mateix.

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA

Es que 'l germá no sab res encare.

CANDIONA

No 'ns deixis, Daniel!

DANIEL

Volèm que li digui primer don Baltasar, qu' ha de venir, perque no s' hi negui don Cosme.

SENYOR FRUYTÓS

Lo que convé, donchs, es que no 's vegin avans el senyor mestre y el senyor Llargas. A quin' hora vindrá don Baltasar?

DANIEL

Allá á mitjdía.

SENYOR FRUYTÓS

Donchs jo vaig á preparar una cosa qu' ajudi á decidir á don Cosme.

(Trucan á la porta del colegi.)

CANDIONA

Es el papá.

DANIEL, *á la Candiona perque no obri.*

Espérat.

SENYORA PELEGRINA, *al senyor Fruytós.*

Veritat que no 'ns té malicia per lo d' alló del búcaro?

SENYOR FRUYTÓS

Gens, perque don Cosme desde l' Ajuntament trevallará per la meva fábrica *(La Rita va á obrir.)*

SENYORA PELEGRINA

Jo li prometo, tot.

Digitized by Google

ESCENA IX

SENYORA PELEGRINA, CANDIONA, DON COSME, DANIEL y SENYOR FRUYTÓS

DON COSME

Perque no obriu?

(Se troba ab lo senyor Fruytós que anava á sortir.)

SENYOR FRUYTÓS

Don Cosme, se 'l saluda y... per ara se 'l felicita.

DON COSME, *estranyat*

Deu lo guart. Vosté dirá.

SENYOR FRUYTÓS

Pássiho bé.

(Se 'n va. La senyora Pelegrina li ha estat fent senyas pera que se 'n anés).

SENYORA PELEGRINA, *ab ansietat*

No has vist pas al senyor Llargas?

CANDIONA, *idem.*

Que l' ha vist?

DON COSME

No l' he vist fa temps. Per qué?

(Gran alegría de tots, dissimulant).

SENYORA PELEGRINA

(Ay, gracias á Deu!)

Digitized by Google

DON COSME

Qué té 'l senyor Llargas? Si está malalt l' aniré á veure.

(Tots diuhen que no rapidament, rihent, fentli festas).

SENYORA PELEGRINA

No, qu' está bó, per desgracia... gracias á Deu.

(Li posa un instant son mocador de butxaca com á faixa, rihent y bromejant, sense qu' ell se 'n adoni.)

DON COSME

M' ho diheu tot d' una manera...

CANDIONA

Es que estém contentas, papá. *(Abrassantlo).*

SENYORA PELEGRINA

Semblas un personatje.

DON COSME

Sabeu que 'l cotillayre 's deu haver trastocat? Qué volía?

DANIEL

Cá. Felicitarlo.

SENYORA PELEGRINA

Pe 'l teu sant, home.

DON COSME, *rihent.*

A mi 'l cotillayre? Potser venía per tu, Pelegrina. *(A Daniel).* Com que aquesta 's creya que n' estava enamorat.

SENYORA PELEGRINA

Veyeu si era veritat. Oy, noya?

(La Candiona ho nega).

DANIEL

Pero si ara s' ha vist que no hi havía res.

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA

Deu us fassi bons. Que voleu qu' ell ho confessi que li vaig dar carbassa?

CANDIONA

Caborias, tia.

(S' oín la senyora Pelegrina y riuhen burlantsen Daniel y Candiona).

DON COSME

Ja podeu riure! He tingut un disgust qu' ab una mica més m' agafa un trevall.

SENYORA PELEGRINA

Qué ha sigut?

DON COSME

Qu' he trobat al Esquirol: al lladre del pare.

SENYORA PELEGRINA

Si es á presidi.

DON COSME

Si 'l coneixeré jo!

DANIEL

L' haurán indultat. Ara aixó 's fá sovint.

DON COSME

Indultat? A n' ell, qu' era caixer del nostre magatzém y's' ho va anar jugant tot; y quan anava á fugir ja no hi vam trovar ni diners, ni valors á la caixa. El lladre!

DANIEL

Be, qué vol ferhi?

SENYORA PELEGRINA, *al Daniel*

Es que 'l pare va morir del disgust, Daniel.

CANDIONA

Papá, no s' enfadi!

Digitized by Google

DON COSME

Que no se 'm posi al devant aquest home, que no 'm podré contenir!...

SENYORA PELEGRINA

Be, cálmat, cálmat, qu' aviat vindrán els parents. Dona una passada per la cuyna, Candiona.

CANDIONA, *sortint.*

Hi corro.

DON COSME

Fins m' ha tret l' alegría; y ara 'm sab greu que vinga ningú á dinar, fora d' en Daniel.

SENYORA PELEGRINA

Hi venen els cosins de cada any. També ells ens convidan á nosaltres.

CANDIONA, *ve corrent; á la senyora Pelegrina.*

Sab qui puja? Donya Marieta y la Remedios.

SENYORA PELEGRINA

La dona d' en Llargas! Que no obrin. *(A don Cosme).* Tu ves á dintre que venen cansoneras.

DON COSME

Es que volía fer una carta.

DANIEL, *á la senyora Pelegrina*

Rébinlas á dintre.

SENYORA PELEGRINA, *á Daniel*

No, que xerrarian als parents que 's presenta 'l senyor Llargas. *(A don Cosme.)* Ves, ves, que t'amohinarían. *(Se sent la campaneta.)* Corre, que la Candiona t' ha de dir una cosa.

Digitized by Google

DON COSME

Quin neguit que tens, dona!

(Surt enduyentsen un full de paper pera escriure. Se torna á sentir la campaneta).

SENYORA PELEGRINA, *á Daniel*

Tu ves á donar pressa á don Baltasar, qu' en Llargas vindrá darrera d' aquestas.

DANIEL

Me n' hi vaig.

SENYORA PELEGRINA, *á Daniel*

Per l' altra porta. (Que Deu 'ns ajudi).

(Va ella á obrir la porta de la dreta mentres en Daniel ha sortit per la porta de la esquerra).

ESCENA X

SENYORA PELEGRINA, DONYA MARIETA y REMEDIOS; després CANDIONA. Al entrar las primeras fingeixen gran alegría, besantse y enrahonant á la vegada las tres.

SENYORA PELEGRINA

Ay, donya Marieta!

DONYA MARIETA

Y que va mona! Y que me 'n alegro de véurela!

SENYORA PELEGRINA

Y la Remedios!

REMEDIOS

M' havía semblat que la Candiona era á la finestra.

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA

Vols qu' ella no t' hagués vingut á obrir desseguida! Que no sabs que t' estima tant!

DONYA MARIETA

Com nosaltres á vostés.

REMEDIOS

Ay, es clar.

SENYORA PELEGRINA

Seguin, seguin.

DONYA MARIETA, *á Remedios*

Noya, fem nosa.

REMEDIOS, *á donya Marieta*

No deu anar pentinada.

SENYORA PELEGRINA, *cridant*

Candiona, Candiona! Ja vindrá desseguida. Qué feya molt que trucavan?

DONYA MARIETA

Gens. Desde la primera vegada.

(La Remedios va d' un lloch al altre mirantho tot.)

REMEDIOS

Aixó deu ser la escuela.

DONYA MARIETA

Be 's veu prou. Aqueixas tacas no se 'n deuhen anar ab res. Veritat?

SENYORA PELEGRINA

Prou, sino que nosaltres las deixém perque fassi més... escuela.

DONYA MARIETA

Ah, burrango!

Digitized by Google

REMEDIOS, *qu' ha pres un cartipás.*

Hubo ab atche. Quina ignorancia!

DONYA MARIETA, *á Remedios.*

Uva es rahim. *(A la senyora Pelegrina)* Está molt ensenyada: quan ella deixa anar una atxe ja hi pot pujar de peus.

SENYORA PELEGRINA

Me 'n alegro, me 'n alegro: Nostre Senyor li recompensará algun dia.

DONYA MARIETA

Y qué fá don Cosme, qué fá?

(La Remedios espolsa ab lo mocador una cadira avans de seure).

SENYORA PELEGRINA

Trigará molt á venir perque es molt lluny. *(Al veure espolsar á la Remedios).* Me dispensarán que 'ls rebém aquí. Com que la casa es tan petita, hem tingut de posar la taula á la sala.

REMEDIOS

Que tenen convidats?

SENYORA PELEGRINA

Es el sant del germá.

DONYA MARIETA

Moltas felicidades.

SENYORA PELEGRINA

Gracias.

REMEDIOS

Que vindrán joves?

SENYORA PELEGRINA, *ab sequedat*

Cap. *(Notant qu' ho ha dit molt seria y fent ara la carinyosa).* Cap, cap, Remedios.

Digitized by Google

CANDIONA, *venint de la esquerra.*

La Remedios! Ay qu' estich contenta!

REMEDIOS

Y jo també de véuret! Que vas mona!

DONYA MARIETA, *á Pelegrina*

Mirisselas, mirisselas.

CANDIONA

Cóm está, donya Marieta?

DONYA MARIETA

Y que vas mona!

SENYORA PELEGRINA, *cremantse*

Per mona la Remedios.

DONYA MARIETA

Sabs que triga 'l papá, filla?

SENYORA PELEGRINA

Que té de venir?

DONYA MARIETA

Vindrá á fer saber una noticia á don Cosme. Veurán, ja 'ls hi adelantarém un xich nosaltres. Se tracta de...

SENYORA PELEGRINA

No 'ns ho digui, no 'ns ho digui. Veyám si ho endeviném. *(La Candiona enrahona ab la Remedios).* Escolta, Candiona: hem d' endevinar una cosa. Veyám qui té més trassa.

CANDIONA

Jo no sé... *(Se sent la campaneta).*

DONYA MARIETA

He sentit el llamador.

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA

Es á la porta del pis. Dispensim un moment. *(Cridant).* Rita!

ESCENA XI

SENYORA PELEGRINA, DONYA MARIETA, CANDIONA, REMEDIOS, RITA y després DON COSME.

DONYA MARIETA

Remedios, portas el sombrero á la gargé.

REMEDIOS

Ladeat, mamá.

DONYA MARIETA

Això, leadat.

REMEDIOS, *arreglántsel.*

Veyám, aixís...

CANDIONA

Volen una agulla?

(La Remedios s' ha acostat á donya Marieta que ab la Candiona li arregla 'l sombrero).

RITA, *á la senyora Pelegrina.*

Que 'm demana?

SENYORA PELEGRINA

Qui ha vingut?

RITA

Els seus cosins y la cosina.

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA

Vésten corrents á casa 'l senyor Llargas, 'l plats y ollas; y que no 's moga... Que hi vas de part de la seva dona.

RITA

Bueno.

SENYORA PELEGRINA

Y si 'l trobas pel camí que se 'n torni.

RITA

Y si 'm diu?...

SENYORA PELEGRINA

Corre! *(La treu ab una empenta á la escala.)* (Ay, don Baltasar que triga!)

DON COSME, *vé del pis.*

Pelegrina, ja tenim tots els parents aquí.

SENYORA PELEGRINA

Estigat ab ells.

DON COSME

Que no dinèm, noya?

SENYORA PELEGRINA, *signantli las visitas.*

Desgraciat, que 't perts!

DON COSME

Que 'm perdo?

DONYA MARIETA, *adonantse de don Cosme.*

Don Cosmè, ditxosos ulls!...

DON COSME

Deu me la guart.

SENYORA PELEGRINA

Está ocupat en Cosmito.

Digitized by Google

DONYA MARIETA

Ara vindrá en Llargas que li donará una bona noticia.

DON COSME

Per mí?

DONYA MARIETA

Per ell y pel barri. Se tracta...

SENYORA PELEGRINA

No 'ns ho digui, que ho tenim d' endevinar ab la Candiona. Corre, Candiona.

CANDIONA

Qué mana, tía?

SENYORA PELEGRINA, *á don Cosme.*

A tú ja't dispensan, ves dintre. Seyém, seyém, nosaltras.

DONYA MARIETA

Si jo 'ls hi diré.

(La senyora Pelegrina fa senyas á don Cosme perque se 'n vagi.)

SENYORA PELEGRINA

No, si tinch una bojería per endevinar cosas.

DON COSME, *anant cap á la porta esquerra.*

(No ho entench. Ja m'ho esplicará quan siguin fora.)

DONYA MARIETA, *á la senyora Pelegrina.*

Pero si desseguida ho compendrán. Es...

(Don Cosme qu' anava á sortir s' atura.)

SENYORA PELEGRINA

Ja ho tinch: que s' han venut la botiga de plats y ollas.

(Sempre fent senyas á don Cosme perque se 'n vagi.)

Digitized by Google

REMEDIOS

De loza.

DONYA MARIETA

Si es qu' en Llargas...

SENYORA PELEGRINA

No ho digui, no ho digui. Que... casan á la noya.

REMEDIOS

Ay no, no.

(Se sent trucar á la porta.)

DONYA MARIETA

Ara será en Llargas.

(Don Cosme va cap á la porta; la senyora Pelegrina hi corre avans.)

SENYORA PELEGRINA

No obris, desgraciat!

DON COSME

Pero per qué?

ESCENA XII

SENYORA PELEGRINA, DONYA MARIETA, CANDIONA, REMEDIOS, DON COSME, DANIEL y després RITA. La senyora Pelegrina després de mirar per la reixeta obra.

SENYORA PELEGRINA, *á donya Marieta.*

No ho es en Llargas, no.

DANIEL, *á la senyora Pelegrina, entrant.*

Don Baltasar vindrá totseguit.

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA, *á Daniel.*

Donchs hem de treure á aquestas.

DANIEL

Vaig á saludarlas.

DON COSME, *á la senyora Pelegrina.*

Pero quí té de venir?

SENYORA PELEGRINA, *tapantli la boca.*

(Y cóm se treuhen d' aquí?) El rebrém á n' ell allá dintre. Anémhi, Cosmito.

DON COSME

Per ò á n' á quí hem de rebre?

SENYORA PELEGRINA

Després t' ho diré tot.

(Caminant tots dos cap á la porta del pis.)

RITA, *á la senyora Pelegrina: ve del pis.*

Senyoreta, ja es aquí el senyor Llargas.

SENYORA PELEGRINA, *á Rita.*

Ahont es?

RITA, *á la senyora Pelegrina.*

Al menjador. Li he dit que vingués corrent!

SENYORA PELEGRINA, *á Rita.*

Remalehida! *(A don Cosme.)* No hi vagis, per Deu! *(Privantli d' anar cap al pis).*

DON COSME

Pero qué vol dir tot aixó?

SENYORA PELEGRINA, *á don Cosme*

Que jo 'm moriré d' un disgust! Y ara ahont rebrém á don Baltasar?

Digitized by Google

DON COSME, *á la senyora Pelegrina.*

Qui es don Baltasar?

SENYORA PELEGRINA, *desentenentsen.*

Donya Marieta, volen venir allá dintre?

DONYA MARIETA

Com vulgui.

SENYORA PELEGRINA

Li vuy ensenyar els regalos que 'ns han fet.

CANDIONA

Jo 'ls guiaré.

DANIEL, *despedintse de la Remedios.*

M' alegro de véurela.

REMEDIOS

Gracias. Favor...

SENYORA PELEGRINA, *á don Cosme.*

Tu 't quedas aquí.

DON COSME, *cremat.*

Jo 'l que vuy es saber...

SENYORA PELEGRINA, *á don Cosme.*

Que 'm matarás si no callas! *(A Daniel, separantlo de la Remedios á qui anava acompanyant.)* Tu aquí. *(Cambiant de cop y anantsen cap al pis empenyent á las donas.)* Y quina alegría que tenim de véurelas! Tant monas! Si son tan monas! *(Tanca la porta darrera seu.)*

Digitized by Google

ESCENA XIII

DON COSME y DANIEL

DON COSME

Pero, per qué ha tancat la Pelegrina? Tu potser ho sabrás que passa avuy á casa.

DANIEL

Res de particular.

DON COSME

O jo 'm torno boig ó s' hi torna tothom aquí. Veurás, que aixó s' acabi. Hi vaig per l' altra porta.

DANIEL

Voldría dirli duas paraulas.

DON COSME

Digas depressa.

DANIEL

Un dia com aquest me sembla molt apropósit pera ferli saber...

DON COSME

Qué?

DANIEL

Que ab la Candiona 'ns estimém, y que si 'm dona permís pera tenirhi relacions...

DON COSME, *bondadós.*

Ara 'm surts ab aquesta? Y que 't pensas que no fa temps que us veig?

Digitized by Google

DANIEL

Y que li sab greu á voste?

DON COSME

Si 'm sapigués greu ja t' hauría dit que no vinguessis. No sols no 'm sab greu sino que n' estich content; perque ab tu Nostre Senyor ha premiat els meus afanys en la ensenyansa, fente una persona digna, un bon ciutadá.

DANIEL

Cregui, que 'm fa molt content; sobretot no sent jo rich...

DON COSME

Ets trevallador, y protegit pe 'l teu principal...

DANIEL

Vosté encara no ho sab com m' estima; y ab mí á tots els que jo tinch afecte. Ara mateix ho veurá, perque don Baltasar está per venir...

DON COSME

Aqui 'l teu principal?

DANIEL

Si senyor, perque sab qui es vosté d' honrat y vol recompensarli.

DON COSME

Recompensarme á mí?

DANIEL

Ja sab qu' ell ho pot tot de Madrid, y com que 'l Gobernador fa 'l qu' ell vol...

DON COSME

Esplicat.

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA, *de la esquerra.*

Ja ha entrat al carrer. M' estava al balcó.

DANIEL

Don Baltasar, veritat?

SENYORA PELEGRINA

Sí, sí. Ay quina alegría, Cosmito!

DON COSME, *á la senyora Pelegrina.*

Y tu ho sabías que tenía de venir?

SENYORA PELEGRINA

Mira que 'm matarás! Si t' hi negas jo 'm moriré!

DON COSME

Si m' hi nego á qué?

SENYORA PELEGRINA, *á don Cosme.*

Surtlo á rebre, corre!

(Don Cosme va cap á la porta de la dreta.)

DANIEL, *á la senyora Pelegrina.*

Y 'l senyor Llargas?

SENYORA PELEGRINA, *á Daniel.*

Al menjador ab els parents. Li he dit que teníam l' investigador.

DON COSME, *cremat tornant enrera.*

Pelegrina, pero 'm vols esplicar...

SENYORA PELEGRINA, *corrent á la porta.*

Que tots serém felissos!

DANIEL, *perque callin.*

Per Deu! Ja es aquí!

Digitized by Google

ESCENA XIV

SENYORA PELEGRINA, DON COSME, DANIEL y DON BALTASAR

DANIEL

Puji, don Baltasar, puji.

SENYORA PELEGRINA, *á don Cosme.*

Riu forsa, sabs? Ben alt! Forsa riallas!

DANIEL

(Entrará don Baltasar per la porta de la dreta.)

Ja pot passar. Entri.

SENYORA PELEGRINA

Bon dia tingui!

DON BALTASAR

Servidor de vostés.

DANIEL, *á don Cosme.*

El meu principal don Baltasar.

DON COSME

Celebro molt de conéixel.

DON BALTASAR

Jo á vosté ja 'l tenía present de la repartició de premis á casa de la Ciutat.

DON COSME

Jo, com que hi ha tanta gent, sab?... Y una persona s' hi afecta...

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA

Jo á vosté ja ho crech! Com que tothom en parla de vosté!...

DON COSME

Fassi 'l favor de passar.

(Volentlo guiar cap á la porta de la esquerra. La senyora Pelegrina estira á don Cosme.)

DON BALTASAR

Sentiría que per mí...

SENYORA PELEGRINA, *aturantlo ab una cadira.*

Assentis. En Daniel ha volgut que 'l rebessim al estudi...

DON BALTASAR

Y que jo 'ls hi agraheixo molt...

SENYORA PELEGRINA

No hi ha de qué.

DON COSME

(Ja n' haurá fet una la Pelegrina!)

DON BALTASAR

Dich que 'ls hi agraheixo que m' hagin rebut aquí, perque no hi pot haver un lloch més distingit que aquest. Créguiho don...

DANIEL, *dissimuladament.*

Cosme.

DON BALTASAR

Don Cosme, créguiho. D' aquí surt la verdadera inteligencia; vosté hi prepara als noys que serán homes en la societat.

SENYORA PELEGRINA, *á don Cosme.*

Ara tu.

Digitized by Google

DON COSME

Un hom fa 'l que pot.

DON BALTASAR

Molt ben dit.

DON COSME, *perque ella 'l fa parlar.*

Y sí; perque 'l meu afany sempre ha sigut fer homes dignes. Míris, aquí té un exemple fehacient: en Daniel, á qui estimo com potser ni ell mateix s' afigura.

DANIEL

Oh, aixó sí!

DON BALTASAR

Jo li dono paraula de que no té prou boca per alabarlo; y que á ell se deurá principalment el que vosté entri al Municipi.

DON COSME

Que jo entri al...

SENYORA PELEGRINA, *precipitadament.*

Y cregui, don Baltasar, que li agrahím ab tota l'ánima, perque...

DON COSME

Perdoni. No sé si he entés malament: vosté ha dit que jo entrava al...

DON BALTASAR

Al municipi; aixó mateix.

SENYORA PELEGRINA, *precipitadament.*

Y cregui, don Baltasar, que li agrahím moltíssim, perque 'l meu germá...

DON COSME

Pero de quin municipi 's parla?

Digitized by Google

DON BALTASAR

Del d' aquesta ciutat. Veurá, es cosa feta la seva elecció. El comité que presideixo ho ha acordat aixís, per unanimitat, tinguiho entés. Y he pensat, veshi tu mateix á donarli la honrosa noticia á don Cosme.

SENYORA PELEGRINA

Y cregui, don Baltasar, que li agrahím moltíssim; perque el meu germá, quan l' últim cólera, feya servir una sopa diaria als pobres que 'ns costava un dineral; y ell cumpleix ab els preceptes de la Santa Mare Iglesia, y ell pera aquest cárrech te una salut!...

DON COSME

Veurás, veurás, Pelegrina. Jo de moment, la veritat, m' ha sorprés tant la noticia, que potser fins he estat desatent ab el senyor, no agrahintli com devía.

DON BALTASAR

Vol callar, don Cosme!

DANIEL

Ja 's comprén.

SENYORA PELEGRINA

Tu estás conmogut de tan content, com jo mateixa. *(Don Cosme fa que no es aixó.)* Perque ja veurás quina enveja quan ho sabrá 'l fill de la Tripereta!

DON COSME

Pelegrina, per Deu! *(Perque calli.)* Vuy dir, don Baltasar, que no ho prengui com un desayre, pero jo no puch aceptar aquest cárrech.

SENYORA PELEGRINA

Pero qué dius! *(En Daniel la fa callar.)*

DON BALTASAR

Comprench la seva modestia, sino que ja no hi es á

Digitized by Google

temps. *(Ab sorna.)* S' han fet els passos indispensables, el govern l' acepta.

DON COSME

Pero si el barri sab que jo...

SENYORA PELEGRINA

El barri sab que tu pagavas la sopa. Y ara farías un *fevo* al govern.

DANIEL

Jo crech que per mí vosté no voldrá donar un xasco al meu principal.

DON COSME

Pero si jo soch un pobre mestre. Oh, y que un mestre municipal tampoch pot ser regidor.

DON BALTASAR

Ja ho legalisarém aixó. Déixiho corre.

SENYORA PELEGRINA, *obrint la porta esquerra.*

Candiona! Vina desseguida!

DON COSME

No pot ser. No pot ser, perque jo no serveixo.

DANIEL

Si jo ho faré tot per vosté.

SENYORA PELEGRINA, *á la Candiona.*

Ajúdans, corre.

Digitized by Google

ESCENA XV

SENYORA PELEGRINA, CANDIONA, DON COSME, DON BALTASAR, DANIEL, després RITA, SENYOR FRUYTÓS, DERI, MANELET, PERET y POBLE.

CANDIONA, *á la senyora Pelegrina*

Que 'l senyor Llargas s' impacienta!

SENYORA PELEGRINA, *empenyentla.*

Ab ton pare!

CANDIONA

Sí, papá! Sí!

SENYORA PELEGRINA, *á don Cosme.*

May serém ningú nosaltres!

DON COSME

També tu, Candiona! *(Las duas donas lo pregan.)*

DON BALTASAR, *á Daniel apart.*

Tothom fa 'l desmenjat y després...

DON COSME

Pero deixéume morir aixís! *(Mitj enternit.)*

RITA, *de la portá de la dreta.*

Senyoreta, una servidora está esparverada.

SENYORA PELEGRINA

Qué passa?

RITA

Que á la entrada hi ha molta gent.

Digitized by Google

SENYOR FRUYTÓS, *ve de la dreta.*

Bon dia tinguin, senyors y senyoras.

DANIEL, *á don Baltasar.*

Ara será nostre.

SENYOR FRUYTÓS

Don Cosme, 'm poso á las sevas ordres desde aquest moment pera trevallar com á alcalde de barri tant ab las senyoras com ab...

DON COSME

Don Baltasar, díguili vosté las rahons que tinch...

DON BALTASAR

El senyor mestre no 's decideix perque 's creu que al barri no te prou simpatías.

DON COSME

No es aixó.

SENYOR FRUYTÓS

Que no hi te simpatías! Justament se 'n convencerá de lo contrari, perque tement la seva resistencia ara ve una comissió de vehins á felicitarlo.

SENYORA PELEGRINA

Ja pujan! Ja pujan!

DON COSME

(A mí 'm matarán tots plegats!)

SENYOR FRUYTÓS

Entrin, entrin. Aquí 'l tenen al nostre digníssim regidor.

POBLE

Se 'l felicita. Servidor de vosté, etc., etc.

(Tots van felicitantlo.)

Digitized by Google

DON COSME

Gracias. Pero sino se...

DERI, *entrant.*

Deixéume passar. Vina, Manelet. Don Cosme! Porratxo! Quina alegría més regrossa! Reira!... Vosté regidor!

DON COSME

També tú, Deri? Pero si no puch...

DERI

Per qué no pot? Perque hi ha gent que no 'l vol? El que no 'l vulgui á vosté es un pocavergonya y un pillo. Y, rehira, que 'n sortirá, encara que tinguém de fentshi á tiros ab els pocavergonyas, y els pillos! Veritat, minyons, que 'n sortirá, y qu' es l' home més bon home del mon? *(Tots diuhen que sí.)*

DON COSME

Calla, calla, que m' enterneixes.

DON BALTASAR, *á Daniel.*

Vetaquí un home per la mesa.

DANIEL, *á don Cosme.*

Ja 'l tinch á la llista.

DON BALTASAR

Senyor don Cosme, vol vosté 'l be de la ciutat, ó vol que mani la gent dolenta?

DON COSME

Aixó may.

DON BALTASAR

Donchs me permeto donarli la abrassada que deu donar l' home de be al que també ho es, y queda fet el pacte dels bons ciutadans.

Digitized by Google

DON COSME

Oh, aixó sí.

SENYORA PELEGRINA

Ja está tot, ja está tot. Ara no t' hi pots negar: t' ha abrassat.

DON BALTASAR

El senyor don Cosme accepta. *(Va á replicar don Cosme.)* Sacrificantse pel be del país.

CANDIONA, *suplicant.*

Papá!

SENYORA PELEGRINA, *id.*

Cosmito!

DERI, *id.*

Senyor mestre, ansia!

DON COSME

Si no hi ha altre remey... *(Satisfacció de tothom.)*

DON BALTASAR, *encaixanthi.*

Gracias.

SENYORA PELEGRINA, *á Candiona.*

Tindrém municipal á la porta, noya!

DERI, *dihentho á tothom.*

Alcalde hauría de ser, alcalde.

Digitized by Google

ESCENA XVI

SENYORA PELEGRINA, CANDIONA, DON COSME, DON BALTASAR, DANIEL, SENYOR FRUYTÓS, DERI, PERET, MANELET, RITA, DONYA MARIETA, REMEDIOS y SENYOR LLARGAS. Venen per la porta de la esquerra. Los parents de don Cosme quedan guaytant per la mateixa porta.

RITA, *á la senyora Pelegrina.*

Que venen els Llargas més cremats!...

SENYORA PELEGRINA

Ara que vinguin.

SENYOR LLARGAS

Permetin que 'ls interrompi, senyors, y sobretot al senyor don Cosme.

DON COSME, *sense compendre res*

Me 'n alegro de véuret.

DONYA MARIETA, *á la senyora Pelegrina.*

Vaya quinas partidas de fer!

SENYORA PELEGRINA

Ja ho he endevinat: que 'l senyor Llargas vol ser regidor.

DONYA MARIETA, *á la senyora Pelegrina*

Calli, calli!

SENYOR LLARGAS

Aprofito l' ocasió de véurels á tots pera participár-

Digitized by Google

loshi qu' encare qu' aquí s' hagi fet com un simulacro de presentació de concejal á favor de don Cosme, jo, don Antonio Llargas y Pi, 'm presento també candidat en oposició oberta al de vostés.

DON COSME

Creu, Llargas, que si ho hagués sapigut...

SENYORA PELEGRINA

Oh, si ho haguessim sapigut!

DONYA MARIETA, *á la senyora Pelegrina*

Vaji, vaji!

SENYOR LLARGAS

Si tu ho haguessis sapigut!... Si tu sapiguessis alguna cosa més que las abecerolas no 't deixarías apoyar per certa persona que 't te de dur á la perdició, á que sigas un cualsevol, un...

DON COSME

Jo no soch amich sino de personas honradas.

SENYOR LLARGAS, *sarcástich.*

Contéstili vosté per mí, don Baltasar. Aném noyas, aném. *(En Daniel tracta de calmar á don Baltasar.)*

DON BALTASAR, *á Daniel*

Criatura! Si hi estich fet!

(La senyora Pelegrina y la Candiona fan festas á don Cosme que s' ha ressentit de lo que li ha dit lo senyor Llargas.)

SENYOR LLARGAS, *surtint ab dona y filla.*

Ja 'ns veurém á las eleccions, ja 'ns hi veurém. Y ara, senyors, viva 'l *cacique* de las trampas!

Digitized by Google

DERI

No, no! Viva l' honrat don Baltasar!

(Forta rialla del senyor Llargas retirantse.)

SENYOR FRUYTÓS

Viva!

DANIEL

Viva!

ALTRES

Viva! Sí, sí! Viva!

DON BALTASAR

Gracias, gracias. *(Va donant la ma á tothom.)*

TELÓ

Digitized by Google

Acte segón

Sala de confiansa á casa 'l jefe del partit, don Baltasar. Al fons duas portas grans que deixin veure altras habitacions més espayosas, molt iluminadas. Una porta á la dreta y altra á la esquerra. A la banda dreta un sofá, á l'altra una taula escriptori. Es al vespre.

ESCENA PRIMERA

MENENDEZ; després MENDEZ. Lo primer assentat escribint.

MENENDEZ, *després d'escriure.*

Yo no acabo esta noche con todo esto. Y mañana las elecciones! Si no me ayudan...

MENDEZ, *de la porta de la dreta.*

Da usted permiso, cabo Menendez?

MENENDEZ

Entre usted, Mendez, entre usted.

Digitized by Google

MENDEZ

Me ha dicho el jefe que me ponga esta noche á las órdenes de usted.

MENENDEZ

Sí, es verdad; por toda la noche ha de ser. Siéntese usted. Tiene usted letra clara?

MENDEZ

Y yo qué sé! La he perfeccionado algo con el señor Arnabó...

MENENDEZ

Pues de don Cosme se trata.

MENDEZ

Entonces de mil amores. En qué puedo yo?...

MENENDEZ, *dantli paper y ploma.*

Escriba usted. Con mucha claridad. *(Dictant.)* «Segundo distrito. Barrio cuarto.»

MENDEZ

Ya está.

MENENDEZ, *dictant.*

«Lista de electores difuntos...» *(Mendez aixeca 'l cap).* Escriba usted. *(Dictant).* «...electores difuntos.» Eso es. «...ausentes, y electores de poca importancia que deben votar á don Cosme Arnabó.»

MENDEZ, *sense acabar d' escriureho.*

Y cómo y por qué deben votar á don Cosme esos caballeros?

MENENDEZ

Porque lo manda don Baltasar.

Digitized by Google

MENDEZ

Pero si algunos de esos caballeros han muerto y otros están ausentes, cómo pueden?...

MENENDEZ

Cuánto tiempo hace que ha entrado usted en el cuerpo?

MENDEZ

Unos ocho meses.

MENENDEZ

Pues ya se irá usted enterando. Adelante.

MENDEZ

Pero explíqueme usted, cabo Menendez...

MENENDEZ

Al avio. Escriba usted, Mendez.

MENDEZ

Que no escribo, vaya! Antes, que sepa yo...

MENENDEZ

Nada, clarito: que á los que mandan les conviene que salga elegido concejal don Cosme Arnabó, y como hay oposición rabiosa en ese distrito por parte de un tal don Antonio de los... de las Largas, precisa que las gentes de que disponen los nuestros voten...

MENDEZ

Y quiénes son los nuestros?

MENENDEZ

Los que mandan, siempre los que mandan. Pues, los de los consumos, los de las brigadas, los que cazan los perros vagabundos, y otros. Por ejemplo: usted y yo iremos de colegio en colegio electoral y á las urnas con los señores de estas listas.

Digitized by Google

MENDEZ

Y así ganará el señor Arnabó?

MENENDEZ

Es infalible. Con que á trabajar.

MENDEZ

Y el señor Arnabó sabe este teje maneje?

MENENDEZ

Esto no lo sabe nunca el interesado!

MENDEZ

Y si el señor Arnabó se resiste á aceptar?...

MENENDEZ

Pero escriba usted, Mendez, que yo se lo mando.

MENDEZ

Cabo Menendez, que yo no escribo eso!

MENENDEZ, *posantse dret.*

Señor Mendez!

MENDEZ, *idem.*

Señor Menendez!

MENENDEZ

Mire usted que daré parte al jefe!

MENDEZ

Yo no me vendo ni por mi padre!

(Tot dit molt depressa y acalorat.)

MENENDEZ

Y yo... yo también!

(La equivocació que resulti natural ab lo diálech.)

MENDEZ

Porque yo soy una persona honrada!

Digitized by Google

MENENDEZ

Y yo tampoco! Callese usted!

MENDEZ

Yo nunca he hecho esas porquerías.

MENENDEZ

Cómo porquerías? Si por ahí han empezado los ministros!

MENDEZ

Vaya, que yo no escribo!

MENENDEZ

Con mi autoridad de cabo!...

MENDEZ

Yo persigo á los ladrones, y esto es un robo!

MENENDEZ, *tornantse á alsar.*

Mendez! Mendez!

MENDEZ

Pues... Menendez! Menendez! *(També s' ha alsat.)*

ESCENA II

MENDEZ, MENENDEZ y DANIEL, després SENYOR FRUYTÓS, DERI y MANELET, PERET y altres HOMES que venen de la porta de la dreta duyent plechs grossos de papers impresos.

DANIEL, *de la esquerra.*

Qué son aquestos crits á casa de don Baltasar? Que 's pensan que son al cuartelillo?

Digitized by Google

MENENDEZ

Que este botarate no sirve para nada.

MENDEZ

Don Daniel, el cabo Menendez pretende que sea yo instrumento de farsas electorales.

DANIEL

Això may. Pero no cridin, que don Baltasar escriu al Gobernador y l' amohinan.

MENENDEZ

Se trata de las listas especiales de...

MENDEZ

De difuntos y ausentes.

DANIEL

Això no son trampas.

MENDEZ

Pero, señor!...

DANIEL

No es per vosté 'l senyor Arnabó una persona dignissima?

MENDEZ

Tanto como yo, y... tanto... como yo.

DANIEL

Espérinse que no sé qui vé.

SENYOR FRUYTÓS, *ab dos homes ab papers.*

Bona nit tinguin. *(Als homes.)* Deixéu això en aquestas cadiras. Tot se us pagará demá al vespre després del recuento. Ara digueu á n' aquells altres que pujin.

Digitized by Google

DANIEL, *renyant.*

Qué vol dir tot aixó?

SENYOR FRUYTÓS

Ara entrará un grupo dels nostres votants.

DANIEL

Pero, reunirlos á casa don Baltasar, home!

SENYOR FRUYTÓS

No, sino més vindrán e's que tenen de coneixer en Deri y 'ls senyors. *(Pels municipals.)*

DERI, *de la dreta, ab lo Manelet.*

Ja som aquí, viva! Com va aixó de don Cosme?

DANIEL

Que guanyarém!

(Lo senyor Fruytós va repassant una llista.)

DERI

Es que jo he sentit á dir que 'l volen reventar, que 'l senyor Llargas prepara uns embolichs que fan escruixir. Mandar, sap, que si convé 'ls hi retorseré 'l coll als més macos, que ja li he dit al Manelet.

DANIEL

Vos no més feu lo que us digui jo ó 'l senyor Fruytós.

SENYOR FRUYTÓS

Si. *(Ha acabat de llegir.)* Ahont es el cabo Menendez? *(Aquest disputa ab en Mendez.)* Cabo Menendez, acostis si es servit.

MENENDEZ

Servidor de usted.

Digitized by Google

DANIEL, *al senyor Fruytós.*

Enllesteixi, perque té de venir molta gent aquest vespre.

SENYOR FRUYTÓS

Y l' altre, cóm se diu?

MENDEZ

Poncio Mendez.

SENYOR FRUYTÓS, *escribint.*

«Poncio Mendez.» Bravo.

DANIEL

Pero aquí vé una pila de gent estranya!

SENYOR FRUYTÓS

Vuy que vegin si he trevallat. Entrin, entrin.

(S' ompla la escena de gent ab brusa, gechs y entre ells Peret. Han vingut per la porta de la dreta.)

PERET

Ja som aquí tots, per ara.

SENYOR FRUYTÓS

Poseuse tots en aquesta banda. Y en Mendez y en Menendez més enllá. *(A Deri.)* Vos no, que us fem interventor, y seuréu á la taula per rebre 'ls vots.

DERI

Bueno, seurém á la taula, Manelet.

SENYOR FRUYTÓS, *als municipals.*

Vostés mírinse be á aquesta gent. *(Als altres.)* Y vosaltres mireuse ben be als municipals, que demá us conegueu tots.

PERET

Si senyor, sí.

Digitized by Google

TOTHOM

Sí senyor.

SENYOR FRUYTÓS, *á Deri.*

Se 'ls heu mirat vos també ben fixo?

DERI

No gayre, com que no m' ho ha dit. Mirémlos, Manelet.

SENYOR FRUYTÓS

Es que demá aquestos dos municipals y 'ls altres anirán, quan convinga, de paysans, ab bolets ó gorras ó las duas cosas... Y vosaltres, minyons, devegadas anireu de menestrals, devegadas de senyors, ab brusas, etcétera, etc. Y vos, Deri, els haureu de coneixer á tots.

DERI

En aixó descansi. Al que he filat un cop!...

DANIEL, *al senyor Fruytós.*

Treyéulos, vaja.

SENYOR FRUYTÓS

Ara sortiu. Aneu sortint.

(Van sortint per la mateixa porta d' ahont han vingut.)

MENDEZ, *á Deri.*

Yo, mi buen amigo, quisiera protestar de este acto inícuo.

DERI

Qu' ho entén vosté tot aixó, Mendez?

MENDEZ

Es horrible!

Digitized by Google

SENYOR FRUYTÓS, *á Peret.*

Demá á casa meva á las set tothom.

PERET

Está bé. *(Sortint.)*

SENYOR FRUYTÓS, *á Deri.*

Vos torneu més tart, sentiu?

DERI, *anantsen*

Bueno. Alanta! *(A Manelet.)* Ja 'ns ho esplicará en Mendez tot aixó.

(Lo senyor Fruytós se 'n va per una de las portas del fons.)

DANIEL, *á Menendez que recull lo qu' escribia.*

Enduyeuse 'ls papers al cuartelillo.

MENENDEZ

Vamos, Mendez.

MENDEZ

(Pues aunque me maten yo no escribo!)

(En Mendez ha sortit darrera d' en Menendez per la porta de la dreta.)

ESCENA III

DANIEL y DON BALTASAR, després DONYA SALVADORA y per últim DOMINGO

DANIEL

Gracias á Deu! Don Baltasar, ja son fora.

Digitized by Google

DON BALTASAR, *de la porta de la esquerra.*

Aquesta gent me compromet. Reunirse aquí!

DANIEL

Son mérits que fa 'l cotillayre.

DON BALTASAR

Y la senyora que no vol gent ordinaria á casa. La sentissis!

DONYA SALVADORA, *ve pel fons.*

Y que no tinch rahó, digas? Tot això es vulgo. Ves si 'ls reben á casa de don Antonio y á casa de don Práxedes.

DON BALTASAR

Pero dona!...

DONYA SALVADORA

Al que no porta barret de copa no l' hauríam de *recibir;* sobretot aquest vespre que vindrá tant senyoriu. Ets el gefe de la provincia ó no ho ets? Després á una persona se li encomanan certas grosserías...

DON BALTASAR

Tu may sabrás de viure, Salvadora.

DONYA SALVADORA

Y avuy que també vindrá 'l *Varon*, que ja n' estich segura.

DON BALTASAR

Y apropósit del baró: qui es aquest home, Daniel?

DONYA SALVADORA

Un *Varon* molt fí.

DANIEL

A mí m' han dit qu' es fill d' un forner del Clot, sino que s' ha estat molts anys á Madrid.

Digitized by Google

DONYA SALVADORA

Malas volensas. Es molt fí, molt fí.

DANIEL, *á don Baltasar.*

Donchs á mí m' han assegurat qu' es un estafa. Sino qu' ara li han donat un destino á Filipinas y va á Barcelona á embarcarse.

DON BALTASAR, *á Daniel*

A mí me l' ha recomanat el gobern.

DONYA SALVADORA

Donchs sí, sí, es finíssim, finíssim.

DOMINGO, *que vé del fons.*

Si es servit: una carta. *(La pren don Baltasar.)*

DONYA SALVADORA

Y la *vandeja?* No sabs que 's portan en la *vandeja* de plata las cartas?

DOMINGO

Oh, l' Antonia m' ha dit que vosté la té tancada.

DONYA SALVADORA

Donchs se 'm demana la clau, se treu la *vandeja* de plata, s' hi posa la carta, se torna á desar la *vandeja* y se 'm torna la clau. Donchs per qué l' hem comprada la *vandeja?*

DOMINGO

Sí, senyoreta. *(Anantsen.)*

DON BALTASAR, *á Daniel.*

Es del senyor Llargas que 'm vol parlar aquest vespre.

DANIEL

Això es que 's veu perduda la elecció.

Digitized by Google

DONYA SALVADORA

Qu' es del gobern?

DON BALTASAR

Cá: d' un plat y ollas, que...

DONYA SALVADORA

Ditxós el dia en que viurém á Madrid!

(Surt pe 'l fons.)

DANIEL

Sab que he tingut que trevallar pera aguantar á don Cosme?

DON BALTASAR

Qué diu aquest infelís?

DANIEL

Infelís? No s' ho cregui. Treu un geni devegadas! Tornava que no volía ser regidor de cap de las maneras perque li han parlat mal de nosaltres. L' hagués vist ara mateix. Fins s' enternía perque li treyan las taulas d'estudi pera posarhi la mesa electoral.

DON BALTASAR

Y n' estás segur de que será ben nostre?

DANIEL

Ja li vaig dir que 'l regidor ho vindré á ser jo. Y á més casantme ab la seva filla...

DON BALTASAR

Es qu' es de gran necessitat pera 'l partit, que contém ab el seu vot al municipi. Ja tu ho sabs que 'ns vindrá del seu vot. Jo, á la veritat, m' hauría estimat més al senyor Llargas, qu' ell mateix s' ho trevalla, pero aquest home no 's vol deixar portar per mí y 'ns ho tiraría tot á perdre. Li contestaré qu' aquest vespre estich ocupadíssim.

Digitized by Google

DANIEL

Això mateix.

DONYA SALVADORA, *entrant.*

Ja hi ha alguns senyors, tots mudats, á la sala gran. Jo vaig d' un lloch al altre rebent á tothom, com feya donya Paca la esposa del habilitado, sabs quí vuy dir?

DON BALTASAR

Sí, sí: ja hi vaig, ja. *(Escrivint.)*

DONYA SALVADORA

Sí, veshi. Perque el *Varon* ha enviat á dir que vol conferenciar ab tú. Que no't guanyi d'etiquetas, sents?

DON BALTASAR

Bueno, bueno. *(Escrivint.)*

DONYA SALVADORA

Qu' es diputat un senyor ab patillas blancas que parla d' unas cotillas ab mollas, y no sé que 's deya de la Reyna?

DANIEL

Es un cotillayre.

DONYA SALVADORA

Perque 'l deixan entrar aquest vespre? Vegi si es fi el *Varón* qu' está desenganyat de tot: diu qu' aquest mon está no sé cóm, que tothom es de... la *lucha por...* las caixaladas.

DON BALTASAR, *anantsen pe 'l fons.*

Me n' hi vaig, y enviaré la carta.

DONYA SALVADORA, *per l' altra porta del fons.*

(Veyám quants barrets de copa hi haurá al recibidor.)

Digitized by Google

ESCENA IV

DANIEL, després DONYA PELEGRINA y CANDIONA

DANIEL

Ves si m' hi casaría ab la Cándida si don Cosme no fos regidor! Encara que tal se posa ab els seus escrúpols que potser hauría sigut millor festejar la Remedios y fer sortir al senyor Llargas.

SENYORA PELEGRINA, *ab Candiona pel fons.*

Ay, gracias á Deu que 't trobém!

CANDIONA, *mitj plorant.*

Ay Daniel que no serém felissos!

DANIEL

Qué passa?

SENYORA PELEGRINA

Qu' en Cosmito no ha volgut venir á la reunió. Y que diu que ho vol deixar corre 'l ser regidor, que tu tens la culpa de tot.

DANIEL

Donchs té de venir; perque don Baltasar el vol fer coneixer als del partit perque guanyi simpatias.

SENYORA PELEGRINA

Veshi tu á buscarlo. Y no 'l deixis en tota la nit, que no 'n fassi una.

CANDIONA

Que perdrém, Daniel?

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA

Calla, dona, no cridis al mal temps. Jo volía fer dir una novena y el rector no ho ha volgut: deu ser dels altres. Y sabs qui li ha acabat la paciencia á en Cosmito? Donchs gent que li ve á demanar estranyesas per quan sigui al candelero, fins un s'ha empenyat en ferli pujar una escala de corda que s' ha empescat per quan hi ha un foch.

DANIEL

Més val que no vingui si fa ridiculesas.

SENYORA PELEGRINA

Alto: ridiculesas no las fa may el germá. Y si acás las ridiculesas las faréu vosaltres, els d' aqui.

CANDIONA

Tia! *(Perque no cridi.)*

DANIEL

Miri que la poden sentir don Baltasar ó la seva senyora.

SENYORA PELEGRINA

Per ells venim, perque trevalli tothom per en Cosmito.

DANIEL

Vagin ab seny.

SENYORA PELEGRINA

Aném á la sala gran, noya.

CANDIONA, *mirant cap al fons.*

Tia, he vist á las Llargas!

SENYORA PELEGRINA

Las Llargas aquí? No 'ns fa pas traició 'l teu amo, noy?

Digitized by Google

DANIEL

Això ni 's diu. Vaig á buscar á don Cosme.

(Surt Daniel per la porta de la dreta.)

SENYORA PELEGRINA

Córrehi.

CANDIONA

Venen las Llargas ab donya Salvadora!

SENYORA PELEGRINA, *molt cremada.*

Sí? Donchs plantémlashi cara. Seu, noya.

ESCENA V

SENYORA PELEGRINA, CANDIONA, DONYA SALVADORA, DONYA MARIETA y REMEDIOS. Venen per una de las portas del mitj.

DONYA SALVADORA, *á donya Marieta.*

Veurán, aquí estarém á las mil maravillas.

DONYA MARIETA

Vosté sempre té rahó.

REMEDIOS

M' havía semblat que veya al Daniel.

DONYA SALVADORA

Que 'l coneixen?

DONYA MARIETA

Está enamorat de la Remedios.

Digitized by Google

REMEDIOS

Mamá!...

SENYORA PELEGRINA

Trapasserota! *(Alsantse.)*

CANDIONA, *perque calli.*

Per Deu, tia!

DONYA SALVADORA, *veyentlas.*

Vostés aquí?

DONYA MARIETA, *á Remedios.*

Té, ellas!

SENYORA PELEGRINA

Acabém d' arribar y estém més cansadâs!

DONYA MARIETA, *fingint alegria.*

Senyora Pelegrina! Candiona!

SENYORA PELEGRINA

Ay, vostés?... No 'ns hi havíam fixat.

REMEDIOS, *á la Candiona.*

Que vas mona!

DONYA MARIETA, *idem.*

Qu' ets mona!

SENYORA PELEGRINA

Quina alegria que tenim de veurens! Mare de Deu, quina alegria!

DONYA SALVADORA

Séguin, séguin. No sabía que 's coneguessin.

DONYA MARIETA

Quan en Llargas era síndich feya cobrar aviat á don Cosme.

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA

De molt avans: si sempre hem comprat las ollas á casa de vostés! Y á la mare política de vosté li compravam las...

DONYA MARIETA, *perque no ho digui.*

Pero la Candiona! Si es una monada!

SENYORA PELEGRINA, *á donya Salvadora.*

Las tripas.

DONYA SALVADORA, *que no s' hi ha fixat.*

La soyré d' avuy me 'n recorda una de deliciosa.

SENYORA PELEGRINA

Las tripas, sap? Venian tripas.

DONYA SALVADORA

Una soyré á la que vam ser convidats á Madrid. A casa de la *embajada* de la gran *Vretaña.*

REMEDIOS

Bretaña.

DONYA SALVADORA

No: gran, gran *Vretaña.*

ESCENA VI

SENYORA PELEGRINA, DONYA SALVADORA, DONYA MARIETA, CANDIONA, REMEDIOS y DOMINGO

DOMINGO

Senyoreta. *(Ve ab la safata y en ella una carta.)*

Digitized by Google

DONYA SALVADORA

Qué hi ha, Domingo?

DOMINGO

Una carta pe 'l senyoret.

DONYA SALVADORA, *apart.*

(Ah, ah, la *vandeja!)* Veyám, vina. *(Perque se 'n adonin de la safata.)* Si, es pe 'l senyor, pórtali.

(Al tornar la carta á la safata hi pega un cop perque soni.)

SENYORA PELEGRINA

(Jo vuy saber qu' han vingut á fer las Llargas.)

DONYA SALVADORA

(No 's fixan en res aquestas donas!)

DONYA MARIETA

(Si jo pogués parlar ab don Baltasar, en Llargas en sortiria.)

(Pausa. Totas se miran entre ellas y riuhen fent las amables. Van á parlar y s' aturan no sabent qué dir.)

DONYA SALVADORA

Vaya, vaya!... *(Riuhen totas.)* De manera que 'm trobo entre familias candidatas.

DONYA MARIETA

Molt candidatas, molt. A n' á mí ja 'm ve de petita.

SENYORA PELEGRINA, *burlantsen.*

Aixó mateix.

DONYA MARIETA, *á la Remedios.*

Qu' he dit alguna bestiesa?

Digitized by Google

DONYA SALVADORA

Ara 'm fan caure en una cosa; que *quisás* van pe 'l mateix districte 'l senyor Llargas y 'l germá de vosté?

SENYORA PELEGRINA

A nosaltres ens han dit que 'l germá no té oposició... séria.

DONYA MARIETA

Donchs á nosaltres ens havían dit que don Cosme es retirava per no fer un paper ridicol.

REMEDIOS

Mamá!

SENYORA PELEGRINA

Com s' entén ridicol!

CANDIONA

Tía!

DONYA MARIETA

No vuy dir que 'l fassi ell, sap?

SENYORA PELEGRINA

Ni jo tampoch qu' ho sigui el seu senyor, sino qu' á ell sí que li fan fer.

(Riuhen ab sorna donya Marieta y la senyora Pelegrina escarnintse.)

DONYA SALVADORA

(Dios mio, quina imprudencia qu' he comés!)

DONYA MARIETA

No, si nosaltres no 'ns hi fiquém.

SENYORA PELEGRINA

Nosaltres amigas. (Aixís te reventessis!)

Digitized by Google

DONYA SALVADORA

Veuhen, aixó es lo més distingit. Avans els politichs públichs se barallavan per res: ara 's donan la má encara que 's fassin la guerra als...

SENYORA PELEGRINA

Si, si; allá ahont se troban.

DONYA SALVADORA

No, si ho diré, ho diré... Als comicios.

DONYA MARIETA

Ja la he entés, ja: vol dir als menjadors.

DONYA SALVADORA

El *Varón* diu que portarse aixís fa més caballer antich, que es *más castizo*.

DONYA MARIETA

Per castís en Llargas, llevat de mí no s' ha mirat may cap dona.

SENYORA PELEGRINA, *tossint pera dissimular*.

(Y que bestia qu' es!) *(Apartantse.)*

DONYA SALVADORA, *seguintla*.

Que té? Vosté está costipada.

SENYORA PELEGRINA

Ja 'm passará, ja 'm passará.

(Totas s' han aixecat).

DONYA MARIETA, *á Candiona*.

Pero es una monada aquesta *niña!*

Digitized by Google

ESCENA VII

SENYORA PELEGRINA, DONYA SALVADORA, DONYA MARIETA, CANDIONA, REMEDIOS, DON BALTASAR, LO BARÓ, DANIEL y altres SENYORAS y SENYORS. Van entrant y agrupantse per la escena. Altres quedan en l' habitació del fons.

DON BALTASAR, *de brasset d' un senyor.*

La elecció de vosté ray; es cosa segura. Tant segura fos la de don Cosme! Sino que aquest senyor s' ha empenyat en ferse ell mateix la propaganda en contra.

DANIEL, *ve de la dreta: á don Baltasar.*

Sab que don Cosme 'ns posará en un compromís?

DON BALTASAR

Bé, que té aqueix home?

DANIEL

Ara estava treyent de casa als del cassino de la Esperansa que li oferían cent cinquanta vots.

DON BALTASAR

Si ja m' ho temía jo que fora inútil!

DANIEL

Y tot perque 'l volían fer comprometre á que fes donar una cantitat al cassino ab escusas de la ensenyansa.

DON BALTASAR

Es indispensable que jo 'l veji.

Digitized by Google

DANIEL

Al últim m' ha promés que vindría.

(Entra 'l Baró voltat d' alguns senyors.)

DONYA SALVADORA

Ara entra 'l *Varón!* Repárin quina finura més... d' allonsas!

DANIEL, *á Candiona y Remedios.*

Senyoretas...

REMEDIOS, *suspirant.*

Ay, Daniel!

SENYORA PELEGRINA, *á Daniel.*

Y en Cosmito?

CANDIONA

Y 'l papá?

(S' ha de veure que la Candiona y la Remedios se disputan á 'n Daniel).

DONYA SALVADORA, *pe 'l baró.*

Escóltinlo, escóltinlo.

LO BARÓ, *á un senyor, en un grupo.*

Mire usted, amigo don Francisco, todo consiste en la sociedad moderna en ver quien engaña á quien. Este es el mundo, la fuerza toda.

DON BALTASAR, *desde altre grupo.*

Sí, pero encara quedan personas formals.

DONYA SALVADORA

(No sé perque no 'l deixa dir á n' ell!)

LO BARÓ, *bromejant.*

Personas formales! Vamos á ver, cíteme usted una.

Digitized by Google

DON BALTASAR, *idem.*

Usted! *(Tots riuhen.)*

LO BARÓ

Yo?... No: porque mi formalidad... *(Tots riuhen.)*

DONYA SALVADORA

Espérinse, espérinse.

LO BARÓ

Porque mi formalidad, allí donde todos son informales, resultaría... una formalidad informal, un desentono. Pero si en esto consiste la harmonía perfecta de la naturaleza! Los átomos, las... los flujos y reflujos, etc., etcétera. La bola terrestre tiene varios movimientos: el de rotación, el de traslación, etc., etc. Pues la bola moral tiene tambien su movimiento: el de balanceo.

DONYA SALVADORA

Angela! El baile. *(Tothom s' hi ha anat acostant.)*

LO BARÓ

Muy bien dicho. No el baile precisamente: el movimiento de traslación mútua, y voy á probarlo. Figúrense ustedes por un momento que yo soy una persona honrada... *(Tothom ho comenta)* según la antigua acepción de la palabra: pues resultará que me quedaré sin un céntimo; porque todo el afán del hombre contemporáneo consiste en estraer de la faldriquera del prójimo lo que éste tiene en ella, y lo lograría, señores, si no fuera que se establece el verdadero balanceo. Es decir, que cuando este hombre contemporáneo ha logrado hacerse con el dinero de su prójimo, este prójimo ha logrado tambien á su vez apoderarse del dinero de aquel que le ha estraido el suyo: quedando los dos con igual capital que antes. Y este es el razonado balanceo, la nivelación providencial; que como dice muy

Digitized by Google

bien Salvadorita es el baile. El baile, señores, de las fortunas, porque es la contradanza del dinero. He dicho. *(Alguns senyors lo felicitan).* Y por eso, yo mismo, *(rihent)* hace tiempo que tengo resuelto presentar mi dimisión de hombre honrado. *(Tots ho reproban bromejant.)* Sí, señores; de hombre honrado.

DON BALTASAR, *rihent.*

Pues por qué no lo hace usted?

LO BARÓ

Porque no encuentro á quien presentarla. *(Rialla general.)* Pero hablar de prosa, enmedio de este vergel embalsamador, es cursi, señores. No es verdad, Salvadorita?

DONYA SALVADORA, *al baró.*

Usted siempre está en el punto de en medio: *(Mirantse á las senyoras)* ni muy cap así, ni muy cap allá *(Veyent entrar á Domingo ab la safata).* Baltasar, la *vandeja. (Perque ho sentin tots).*

DOMINGO, *á don Baltasar.*

Si es servit.

DON BALTASAR, *prenent la carta.*

Veyám. «Urgente».

DANIEL

(Potser será de don Cosme que 's retira).

(Don Baltasar, després d' acabar de parlar ab qui tinga mes aprop, obrirá la carta).

LO BARÓ

Esta bandeja me trae á la memoria la de la casa Real el dia en que presentaron á la Corte á la recién nacida Isabel II, después del parto de su madre la reina Cristina.

Digitized by Google

DONYA SALVÁDORA, *perque ho sentin.*

Domingo, no 't cansis. *(A las senyoras).* Es que no es buyda, no: y pesa!

DON BALTASAR, *llegint.*

(«Querido Baltasar, te escribo sólo para lucir la bandeja. Tu esposa Salvadora.» Sí, per aquestas tonterías estich jo!) *(A Domingo).* Ves, vesten! (Més valdría que la safata la paguessim).

ESCENA VIII

SENYORA PELEGRINA, DONYA SALVADORA, DONYA MARIETA, CANDIONA, REMEDIOS, DON BALTASAR, LO BARÓ, DANIEL, altres SENYORS y SENYORAS y SENYOR FRUYTÓS.

SENYOR FRUYTÓS

Molt bona nit tinguin.

SENYORA PELEGRINA, *á Candiona.*

Has vist, noya, á qui de primer s'ha mirat el cotillayre? A mí!

SENYOR FRUYTÓS, *á don Baltasar.*

Ja li haurán dit qu' he portat aquí un femer de gent que votará á don Cosme ab aquellas llistas.

DON BALTASAR

Sí, sí; y 'l partit li agrahirá moltissim á vosté.

SENYOR FRUYTÓS

Ja sab que m' acontento ab que 'ls municipals, es á dir, las sevas donas comprin á casa las cotillas.

Digitized by Google

DON BALTASAR

Pero home!...

SENYOR FRUYTÓS

Veurá: el cos municipal be 'n necessita de cotillas; donchs aquí estich jo que 'm sacrifico pel partit.

DONYA MARIETA

Si estés per mí, don Baltasar?

DON BALTASAR

Ab molt gust. *(Van cap al fons).*

SENYORA PELEGRINA

(Ja l' ha agafat la malehida!)

SENYOR FRUYTÓS

Me sembla, senyora Pelegrina, qu' en vista dels trevalls qu' estich fent per don Cosme, no tindrá inconvenient ara...

SENYORA PELEGRINA

Veu? Y vosté 's feya 'l desentés, quan jo n' estava ben certa; pero cregui que no va ser cap xasco.

CANDIONA

Per Deu, tia!

SENYOR FRUYTÓS

Vostés dirán, senyors, si va ser un xasco.

LO BARÓ, *á donya Salvadora.*

A ver, á ver este tipo.

DONYA SALVADORA, *al baró.*

Es molt *vulgo.*

SENYORA PELEGRINA, *al senyor Fruytós.*

Pero no ho conti aquí devant.

Digitized by Google

SENYOR FRUYTÓS, *á la reunió.*

Es tracta d' uns prospectes de la meva fábrica.

SENYORA PELEGRINA, *cremada.*

Que torna ab alló del búcaro? Concedit: jo mateixa els repartiré als noys.

LO BARÓ, *ab despreci.*

Prospectos! Pts!

SENYOR FRUYTÓS

Prospectes! Com qui no diu res! La meva casa, senyor don...

DONYA SALVADORA, *presentantlo.*

El *Varón.*

SENYOR FRUYTÓS

Bueno. La meva fábrica té 'l títol de proveedora de la Real Cassa, condecoració guanyada en buena liz. Usted está?

LO BARO, *ab sorna.*

A ver, á ver cómo fué eso.

SENYOR FRUYTÓS

Pues de la manera más grandiosa. Res; que quan va venir la última vegada la reyna Isabel II li vaig presentar sobre unas estovallas molt finas de punta inglesa, una cotilla qu' era un pa d' or. Afigúrinse vostés que alló era una... apoteossis, perque hi havía en cada gaya de la banda de dalt de la cotilla un castell, y en cada gaya de la banda de sota un cap de lleó ab un brotet d' aufábrega á la orella. Bueno; cada varnilla representava una de las columnas d' Hércules, ab alló del *Plus Ultra.* De manera que hi havía cuatre columnas ab el Plus y cuatre ab el Ultra; y al devant de la cotilla hi havían dos lleons enrampats sostenint las

Digitized by Google

duas bolas del mon; y tot al voltant de la cotilla hi anavan unas ondas de punta de la costa que figuravan las ondas del mar Mediterráneo y del mar... l' altre; y si s' apretava una molla molt dissimulada que hi havía a la banda del cor de la cotilla, las puntas se movían con las ondas del mar.

SENYORA PELEGRINA

A mi m' haurían fet pessigollas las puntas.

DANIEL

Digui: y apretant aquella molla no 's tocava l' himno de Riego?

SENYOR FRUYTÓS

Vostés ríguinsen. Lo cert es que la Reyna 's va conmoure y 'm va dir: Amigo mío... Fixinse, ja éram amichs. Amigo mío, puesto debe sentar muy bien esta... corsé heráldico. Y 'm van donar la ovació quan per ferli veure á S. M. me la vaig aplicar sobre la casaca. D' alló vé que tinch l' escut damunt de la porta. Y ara vostés riguinsen.

LO BARÓ

Mi felicitación más cordial.

SENYOR FRUYTÓS

Sempre això es una honra pera 'l nostre partit.

(Encaixant ab lo baró).

DON BALTASAR, *venint ab donya Marieta.*

Ho sento molt, senyora, pero li torno á dir que no 'l puch apoyar al seu espós contra de don Cosme.

DONYA MARIETA

En Llargas diu que si podía parlar ab vostè...

DON BALTASAR

Es massa tart per això.

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA

Ay Candiona, que 'l converteix, míratel.

DONYA SALVADORA

Senyors, fassin el favor de passar al *comedó* que pendrán alguna *friolera*. Me vol donar el bras *Varón?*

LO BARÓ

Tanta honra para mí!...

SENYORA PELEGRINA

(Jo agafo á don Baltasar.)

DONYA MARIETA, *á don Baltasar.*

Vosté m' acompanyará y par'arém.

DON BALTASAR

Pero si li he dit que no pot ser.

(Anants'n ab ella de brasset.)

SENYORA PELEGRINA

(Te, ella primer! Aquesta dona fará perdre al Cosmito!)

CANDIONA

Daniel, jo ab tu.

DANIEL

Bueno; aném.

REMEDIOS

Daniel, be té un bras per mí...

DANIEL

Fins per durla al cel. (Si son pare fos regidor.)

SENYOR FRUYTÓS

Senyora Pelegrina, vosté 'm recorda la meva Rosario.

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA

Gracias. *(Agafantshi.)* Voldria que vosté no 'm guardés rencor...

SENYOR FRUYTÓS

El seu germá pot lograr que las senyoras dels municipals...

(Han sortit tots per las duas portas del fons decantant cap á la esquerra.)

ESCENA IX

DON COSME, després MENDEZ

DON COSME, *de la dreta ab lo barret á la má.*

Ja estarán contentas la Pelegrina y la noya: ja soch á casa don Baltasar. Pero que no 'm parli ningú de la elecció, que no m' agrada rebre felicitacions. *(Mirant cap á la banda d' ahont vé.)* Ba! No ho debía ser, no, l' Esquirol aquell qu' ha entrat devant meu! Ves, si un indultat de presidi sería ben rebut á n' aquesta casa! Sino que desde que 'l vaig trovar el dia del meu sant per tot me sembla que se 'm presenta aquest pillet. No hi pensém; fora, fora. *(Aixugantse 'l front.)* Aném á trobar al senyor de la casa. *(Aturantse.)* Cá, si deu ser ple de gent, y hauré de fer cumpliments... Mare de Deu, la Pelegrina!

(Al resoldres á anarhi entra en Mendez.)

Digitized by Google

MENDEZ, *de la porta de la dreta.*

Señor don Cosme...

DON COSME, *ab alegría.*

Mendez! *(Veyentlo anguniat.)* Qué 't passa? Te veig més anguniat que jo mateix!

MENDEZ

Una cosa horrible: que no puedo complacer á usted, porque mi conciencia, don Cosme...

DON COSME

Esplicat, minyó, esplicat.

MENDEZ

Pues que hace dos horas estoy batallando con el cabo Menendez, y si bien á regañadientes he escrito estas listas, ahora mismo me ha parecido oir á mi padre que me decía: Poncio, eres una persona honrada y estás cometiendo una felonía! Y he rasgado las listas, y nos hemos pegado con el cabo Menendez... En fin que voy á ver al alcalde, y si aprueba estos infundios, adios Poncio Mendez y mis ilusiones de municipal.

DON COSME

Pero quinas llistas copiavas?

MENDEZ

Las de los tarugos á favor de usted para mañana. Trampas, don Cosme, trampas.

DON COSME

Trampas á favor meu? T' enganyas, Mendez. Si son cosas d' en Daniel que jo l' he educat á imatje meva!

Digitized by Google

ESCENA X

DON COSME, MENDEZ, DERI y MANELET

DERI

Gracias á Deu que 'l trobo don Cosme!

DON COSME

Això es una calumnia. Veritat, Deri, que ho es una calumnia?

DERI

Si jo no sé de qué parlan, ni en quina paret toco, ni qué 's té de fer demá, ni si en aquest mon no hi ha pillos ó ho es tothom, jo y vosté y en Mendez, y... *(Per lo Manelet).* No, no, aquest no me 'l toquin.

DON COSME

Be, qué 't passa á tu també?

DERI

Que 'm donaría cops de cap contra aquestas parets y pegaría una pallissa á tothom!

MENDEZ

Pero, apaciguarse!...

DERI, *treyentse paquets de candidaturas.*

Donchs tingui, y tingui y tingui: tot això m' ho han donat per demá.

MENDEZ

Ve usted? Candidaturas!

Digitized by Google

DON COSME

Ab el meu nom. Be, qué?

DERI

Que m' han dit que demá, quan me fassi una senya el senyor Fruytós, las fiquí en la caixeta que 'm dirán, pera que vosté guanyi. Y jo soch un encantat y un pocavergonya perque las he presas, y si m' amohinan massa seré tant enza y tant pocavergonya, que demá per vosté las tiraré á la caixeta.

DON COSME

Pero qu' es aixó! Dónam aquests paquets: tots tres.

DERI

Y devant de 'n Manelet que me 'ls havía quedat jol

MENDEZ

Según eso, usted reprueba los infundios á su favor.

DON COSME

Si 'ls reprobo? Que us havíau cregut de mi!

MENDEZ

Oh!...

DERI

Jo no ho sé si ho creya: no més sé que soch un animal, y que m' ho han conegut.

DON COSME

Crideu á don Baltasar y al Daniel, desseguida.

Don Cosme 's passeja amunt y avall, anguniat.

Digitized by Google

ESCENA XI

DON COSME, MENDEZ, DERI, MANELET y SENYOR FRUYTÓS.

MENDEZ

Aquí está don Fructuoso.

SENYOR FRUYTÓS

Senyor regidor, l' enhorabona per endevant.

DON COSME

Fassim el favor: qué volen dir aquestas papeletas?

SENYOR FRUYTÓS

Pero per qué las portan aixís descobertas? Mirin que va á venir molta gent.

DON COSME

Li pregunto per qué té de servir aixó.

SENYOR FRUYTÓS

Si vosté ja ho sab: perque guanyi.

DON COSME

Que jo ja ho sé? Y que jo hi consento vosté s' ha cregut? Pero ahont son don Baltasar y en Daniel? Quan en Daniel sabrá aquestas infamias!

DERI

Escóltau, Manelet.

MENDEZ

Muy bien, señor maestro.

Digitized by Google

SENYOR FRUYTÓS, *á Mendez.*

Y á vosté per qué li pagan sino per aixó?

MENDEZ

Esto es una solemne mentira!

DON COSME

Y per aixó 'm volían á mi?

DERI

Primer que 'ns arrosseguin! Primer!...

SENYOR FRUYTÓS

Callin; no escandalitzin!

MENDEZ, *apart.*

(Yo voy á denunciar á todos delante del Alcalde.)

(Surt per la porta de la dreta).

ESCENA XII

DON COSME, DERI, MANELET, SENYOR FRUYTÓS, DON BALTASAR, SENYORA PELEGRINA. Venen de brasset pel fons esquerra.

SENYORA PELEGRINA, *seguint una conversa.*

A la mare li deyan la Tripereta perque 'n venía, sab?

DON BALTASAR

Perfectament, perfectament. (No sé com deixar aquesta dona!)

(Don Cosme s' ha assegut anguniat. Lo senyor Fruytós tracta de convéncer á 'n Deri.)

Digitized by Google

DERI

Primer pendría veneno. Veneno, veneno!

SENYORA PELEGRINA, *á don Baltasar.*

Y té, ara cambrera y sotacambrera y una casa ab punxa...

DON BALTASAR, *vevent á don Cosme.*

(Ah!) Don Cosme!

DON COSME, *á don Baltasar.*

Me convenía molt véurel.

(Lo senyor Fruytós pren de banda á don Baltasar).

SENYORA PELEGRINA, *á don Cosme.*

Has fet molt be de venir. Las Llargas s'han penjat á las orellas de don Baltasar: no sé que 'n sortirá.

DON COSME

Sabs que 'n sortirá? Que tots plegats m' esteu matant!

SENYORA PELEGRINA

Per Deu, Cosmito!

DERI

Li han fregida, senyora, al senyor mestre. Li volen fer passar bou per bestia grossa.

SENYORA PELEGRINA

Senyor Fruytós!... *(Segueix parlant ab ell.)*

DON BALTASAR

Escolti, escolti, don Cosme. El senyor Fruytós m'ha contat els seus escrúpols.

DON COSME

Y qué m' hi diu? Tréguim aviat d' aquestas angunias!

Digitized by Google

DON BALTASAR

Qué li dich? Que m' abrassi: veliaqui. *(Pegantli copets á la esquena.)* Que vosté es una persona dignissima; y ho ha probat ab la seva llarga vida de sacrificis; y ara mateix retxassant aquestas papeletas. *(Cambiant de to.)* Pero amáguilas fins á demá, senyor Fruytós; no las tingan á la vista de tothom.

SENYORA PELEGRINA, *á don Cosme.*

Ja ho veus que 't diu don Baltasar.

DON COSME, *á la senyora Pelegrina.*

Sí, pero ha dit que son per demá.

DON BALTASAR, *á don Cosme.*

De tot aixó de demá, d' aqueixa prosa vulgar de la vida, d' aqueixas miserias políticas qu' han tornat als pobles en femers repugnants, y perdoni la expressió, vosté don Cosme ve á ser com una violeta modesta. No 'n vulga saber res de tot aixó; déixins á nosaltres recullir las amarguras, que prou n' hi ha pera 'ls que'ns sacrifiquém pels altres.

(Apartantse de don Cosme pera parlar ab lo senyor Fruytós.)

SENYORA PELEGRINA

Ja 'l sents, home!

DON COSME, *á la senyora Pelegrina.*

Sí, pero he rebut anónims en que 'm maltractan.

(Segueix disputant ab sa germana.)

DERI

Tóquila, don Baltasar, per aixó de la violeta que es la vrí. Sino que, reira de bet, el traurém regidor! *Mucho!* Y ab la lley á la má, s' entén, que l' en treurém.

Digitized by Google

DON BALTASAR

Pero qu' ho dubtava algú que 'ls vots que tindrá serán legals? Pero don Cosme, per l' amor de Deu, que no té confiansa ab en Daniel?

DON COSME

Com en mi mateix.

DON BALTASAR

Donchs no s' amohini, y rebi la enhorabona. Y ara li prego que vagi á saludar á la meva esposa.

DON COSME

Si es el seu gust...

SENYORA PELEGRINA

Anémhi. Y ab lo cap alt, que vegin que guanyas.

(Surten pel fons esquerra.)

DON BALTASAR, *á Deri.*

Y tu, bon home, poch te pensas el be que fas á la causa de las personas honradas. *(Tornantli 'ls paquets.)* Té aquestas papeletas, té; y las tirarás á l' urna quan el senyor t' ho digui.

DERI

Pero si 'm pensava que ja no ho fariam això!

SENYOR FRUYTÓS

Amágalas. *(Ficantlas á las butxacas d' en Deri.)*

DON BALTASAR

Això se 'n diu un home resolt y valent per don Cosme!

DERI

Resolt per don Cosme, prou. Pero els papers.... pero... *(Se vol treure 'ls paquets y no 'l deixan).*

Digitized by Google

DON BALTASAR

Fins la vida donarías per don Cosme, veritat? La vida!

DERI

Reira de bet, ja ho crech!

DON BALTASAR

Aixó mateix. Bona nit. Y á descansar. Bona nit.

(Empenyentlo, fingint molt afecte, ab lo senyor Fruytós.)

DERI

Y m' hi faría á mossegadas y á tiros, y fins...

DON BALTASAR

Sí, sí, bona nit, bona nit. *(Al senyor Fruytós).* Acompányil á casa.

SENYOR FRUYTÓS, *á don Baltasar.*

Y fins á demá 'l tanco.

(Surten per la porta de la dreta.)

ESCENA XIII

DON BALTASAR, després DANIEL.

DON BALTASAR

(En tindrém un feix d' aqueix mestre!)

DANIEL, *del fons esquerra.*

Don Baltasar, que li ha dit res don Cosme?

Digitized by Google

DON BALTASAR

Ves si m' ha dit, que si hi fossim á temps li retirava la candidatura. Es massa á la antiga, y tinch por que no 's posará al costat nostre.

DANIEL

Y que volía que surtís el senyor Llargas? Que no veu qu' es massa... de be aquest home!

DON BALTASAR

Es que de be, en el bon sentit de la paraula, també ho som nosaltres. Y no t' acostumis á parlar d' aquesta manera.

DANIEL

Donchs vuy dir que 'l senyor Llargas no votaría per vosté.

DON BALTASAR

Y si al teu mestre li donan entenent que no deu votar ab els meus, cóm quedém?

DANIEL

Alashoras el faré dimitir.

DON BALTASAR

Y si no dimiteix?

DANIEL

Oh!

DON BALTASAR

Oh, qué?

Digitized by Google

ESCENA XIV

DON BALTASAR, DANIEL, DOMINGO y SENYOR LLARGAS

DOMINGO, *del fons dreta.*

El senyor Llargas. *(Entornantsen).*

DON BALTASAR

Ell aqui?

SENYOR LLARGAS, *del fons dreta.*

Jo mateix, don Baltasar.

DON BALTASAR

Cregui que... Me 'n alegro de véurel.

DANIEL

(Vaig á fer l' amor á la Remedios).

(Se 'n va pel fons esquerra).

SENYOR LLARGAS

De segur que troba estrany que la vigilia de las eleccions un candidat com jo 's presenti á la casa del gefe contrari.

DON BALTASAR

Estrany... Ben mirat gens. A vosté sempre l' he considerat com amich, créguiho. Y encare que per circunstancias especials no l' apoyi en aquestas eleccions, si en altra cosa puch servirlo...

Digitized by Google

SENYOR LLARGAS

Gracias. Y perque conech la seva amistat li vinch á demanar un consell qu' es molt senzill. Que 'm digui ab tota franquesa si dech retirar la meva candidatura.

DON BALTASAR

Home, això dirho jo mateix...

SENYOR LLARGAS

Donchs un' altra pregunta més senzilla encara. Sortirá de totas maneras pe 'l meu districte don Cosme?

DON BALTASAR

Veu? També es per demés aquesta pregunta.

SENYOR LLARGAS

Per qué?

DON BALTASAR

Perque vosté ja ho sab que, apoyantlo jo, sortirá 'l senyor mestre.

SENYOR LLARGAS

Es que jo també hi tindré majoría en una mesa.

DON BALTASAR

Deixis de majorías y de mesas; sortirá don Cosme.

SENYOR LLARGAS

Es tot lo que volía saber. Ara sols desitjo una cosa: en proba de que apesar de tot som amichs, vol presentarme á la seva senyora?

DON BALTASAR

Ara? Miris que son aquí tots els contraris de vosté.

SENYOR LLARGAS

Y qué hi fá? No 'ns hem de tirar per això 'ls trastos pel cap. En proba de tolerancia que son aquí la meva

Digitized by Google

senyora y la meva filla. La meva senyora es amiga de la de vosté de molts anys...

DON BALTASAR

Bueno. Aném.

ESCENA XV

DON BALTASAR, SENYOR LLARGAS, DANIEL, portant una fulla impresa.

DANIEL

Don Baltasar...

DON BALTASAR

Qué hi há?

DANIEL, *al senyor Llargas.*

Dispensi. *(A don Baltasar.)* M' han portat aquesta fulla que reparteixen pel barri de don Cosme.

DON BALTASAR

Qué es aixó?... *(Llegint.)*

SENYOR LLARGAS, *contrariat.*

(Mare de Deu! Si aixó tenía de ser per demá!)

DON BALTASAR, *á Daniel.*

Que 'l meu partit ha retirat la candidatura de don Cosme!...

DANIEL, *á don Baltasar.*

Y que vosté apoya al senyor Llargas.

Digitized by Google

DON BALTASAR

(Ja ho entench tot ara.) Senyor Llargas...

(S' entorna Daniel.)

SENYOR LLARGAS

Estich á las sevas ordres.

DON BALTASAR

Que n' ha fet imprimir gayres d' aquestas fullas?

SENYOR LLARGAS

Quatre mil: no gayres.

DON BALTASAR

Sab qu' aixó es... mal fet?

SENYOR LLARGAS

Y tant mal fet: perque la cosa estava en que 's passessin demá, quan ja no hi hagués ocasió de desmentirse. Y ara vosté... *(Somrihent.)*

DON BALTASAR

Sab qu' ha sigut molt ben tramat, y qu' es llástima per vosté que s' hagin anticipat els seus amichs? Perque ara venía l' arrodonir la idea. Jo entrava á la sala ab vosté; el presentava á la meva senyora, y 'ls meus amichs devant de vosté no haurían parlat d' eleccions per delicadesa. Vosté se n' hauria anat; demá s'haurían escampat aquestas fullas, y tothom s' hauría cregut que era veritat que 'l meu partit l' apoyava, y que aquí vosté y jo havíam fet el pastitxo. Molt ben tramat, molt ben tramat.

SENYOR LLARGAS

Es clar qu' ho estava; pero ara ab aquesta imprudencia...

DON BALTASAR

Sino qu' al cap d' avall hauría sigut igual, perque jo

Digitized by Google

tinch las urnas mevas; y en últim extrém... Vol que li deixi las urnas per vosté? Vol que jo no hi fiqui cap candidatura á favor de don Cosme? Si en última instancia tinch sempre 'l plet guanyat: tinch el Gobernador, home. Si 'l tinch á la butxaca, plegat com aquest paper; tingui, tingui, aixís, tingui!

(Hà plegat la fulla ficántsela á la butxaca.)

SENYOR LLARGAS, *cremantse.*

Pero això no deixa de ser un abús que las lleys condempnan!

DON BALTASAR

Gracias á Deu que li he fet perdre la sanch freda!

SENYOR LLARGAS

Sí, perque vosté juga ab la ciutat y ab la provincia y tracta á tothom com á remat de bens.

DON BALTASAR

Perque ho son.

SENYOR LLARGAS

Donchs un dia hi haurá una degollina!...

DON BALTASAR

Y quí la fará la degollina? Els que son com vosté? Si vosté es igual que jo, home! Miris, quan me pensava que vosté era montat á l' antiga fins li tenía respecte, encara que'n desconfiava de la seva formalitat; ara que sé que ha fet aquesta fulla, 'l tinch...

SENYOR LLARGAS

Per qué 'm té? Per qué?

DON BALTASAR

Per un home com jo. Sino que vosté volía campársela sol y jo tinch totas las rateras.

Digitized by Google

SENYOR LLARGAS

Veurá: qu' es té que fer per ser amich de vosté?

DON BALTASAR

Serho de veras.

SENYOR LLARGAS

Donchs ho soch. Disposi de mí.

DON BALTASAR

Dirho no val. Próvimho.

SENYOR LLARGAS

Qué vol que fassi? Vol que firmi qu' entro al seu partit?

DON BALTASAR

Que entra al partit no més? No's cotisan aquestas firmas.

SENYOR LLARGAS

Y si li probava podría encara ser regidor en lloch de don Cosme?

DON BALTASAR

Qui sab! Próvimho.

DANIEL, *del fons esquerra.*

Tothom vé cap aquí.

(Don Baltasar y en Daniel se fan una senya d' inteligencia.)

DON BALTASAR

Me 'n alegro de véurel, senyor Llargas.

SENYOR LLARGAS

Servidor de vosté. *(Apartantse de don Baltasar.)*

DANIEL, *al senyor Llargas.*

Vingui: jo tinch el medi de que li probi.

Digitized by Google

SENYOR LLARGAS

Aném.

(Entra ab Daniel per la primera porta de la esquerra).

ESCENA XVI

DON BALTASAR, DOMINGO, DON COSME, SENYORA PELEGRINA, CANDIONA y SENYOR FRUYTÓS. Al acte que don Baltasar va á desapareixer per lo fons dreta, surt Domingo ab la safata.

DOMINGO

Senyoret, una carta.

DON BALTASAR, *agafantla.*

Altra vegada de la Salvadora! Vesten!

(Tornantla á la safata, y anant á sortir per la porta del fons esquerra).

SENYORA PELEGRINA, *vá ab la Candiona.*

Don Baltasar!...

DON BALTASAR, *topant ab ellas.*

Ah! Vostés? (Ja torna aquesta dona!)

SENYORA PELEGRINA

El germá que vol parlarli.

DON COSME, *entrant.*

Li tinch de donar un disgust: té á casa una persona que no es digna de la concurrencia.

DON BALTASAR

Y jo 'l conech?

Digitized by Google

DON COSME

Me penso que no: es un pillet que 's deu haver escapat de prisidi: un tal Esquirol.

DON BALTASAR

El senyor Esquirol? Vosté está equivocat!

SENYORA PELEGRINA

Si 's va probar qu' havía arruinat al nostre pare.

DON BALTASAR

Son malasvolensas. Es una de las personas que demá farán més per vosté.

DON COSME

Es que jo no ho vull que travalli per mí aquest home!

DON BALTASAR

Tinch molt que fer: dispensim un moment.

DON COSME

Es que li tinch que dir...

(Surt darrera de don Baltasar enrahonantli.)

SENYORA PELEGRINA, *á Candiona*

Pero qué tens, noya?

CANDIONA, *plorant*

Que m' ha aburrit el Daniel!

(Atravessan la escena, per la sala del fons, de brasset lo Baró y donya Salvadora.)

DONYA SALVADORA

Li he preguntat si li *agusta* la *vandeja?*

LO BARÓ

Es una bandeja digna del museo del Louvre.

Digitized by Google

DONYA SALVADORA

Gracias. Favor que usted le hace.

SENYOR FRUYTÓS, *entrant, á donya Pelegrina.*

He vist al baró que amagava la safata!...

SENYORA PELEGRINA

Sí, per safatas estém nosaltres!

SENYOR FRUYTÓS, *á don Cosme que entra.*

El baró s'ha amagat la safata aquí sota! *(Per la levita.)*

DON COSME, *al senyor Fruytós.*

Deixim! *(Lo senyor Fruytós se 'n torna).* Aném, noyas. Jo no m' hi puch estar més en aquesta casa.

SENYORA PELEGRINA

Pero que no veus á aquesta com plora?

CANDIONA

El Daniel li ha dit á la Remedios que se l' estimava!

DON COSME

Jo hè sentit altras cosas y no ploro, y si plorés fora de indignació.

SENYORA PELEGRINA

Qué has sentit, esplicat?

DON COSME

Uns que no 'm coneixían, que 'm calificavan de pillo. Y deyan que 'm fan regidor per uns assumptos de empedrats y no sé de qué més!

SENYORA PELEGRINA

Això deyan? Ay Verge dels Dolors!

(Passan per la sala del fons don Baltasar de brasset de donya Marieta y Remedios).

Digitized by Google

CANDIONA

Mirin que contenta la Remedios!

SENYORA PELEGRINA

Y donya Marieta com riu ab don Baltasar!

DON COSME

Jo ja no vuy ser regidor y ho vuy dir á tothom!

SENYORA PELEGRINA

Calla! Vensuts per la Tripereta, may de la vida!
(Se senten fortas riallas al fons).

DONYA SALVADORA, *entrant.*

Ay, no s' hi pot estar per allá dintre! Hi ha una persona que no més diu impertinencias.

SENYORA PELEGRINA

Que es el baró?

DONYA SALVADORA

Es un cotillayre qu' uns quants han fet tornar *ébrio.*

LO BARÓ, *entrant ab altres.*

Está gracioso ese borrachín de corsetero!

DONYA SALVADORA

Sí que está gracioso, sí.

DOMINGO

Una carta pel senyoret.

DONYA SALVADORA

No sense *vandeja!*

DOMINGO

No 's troba en lloch.

DONYA SALVADORA, *surtint corrents.*

Ay Reyna Santissima!
(En Domingo surt darrera d' ella).

Digitized by Google

LO BARÓ

Pero escuchen ustedes cómo alborota el corsetero. Usted no ríe, maestro, porque el cargo entona

DON COSME, *no podentse contenir.*

No es per aixó. Porque compadezco á las personas que caen en la bajeza de la incontinencia.

(La Pelegrina ho aproba).

LO BARÓ, *enrihentsen.*

Muy bien dicho, en boca de un concèjal en capullo.

DON COSME

Pues si está bien dicho no se ría usted.

SENYORA PELEGRINA, *contenintlo.*

Cosmito!

LO BARÓ

Pero déjenlo, que siempre se aprende algo.

DON COSME

O mucho. *(Tots riuhen).* Torno á dir que ó mucho. *(Alborotat.)* Y ja ho sé que hi soch de més en aquesta casa!

ESCENA XVII

DONYA SALVADORA, SENYORA PELEGRINA, CANDIONA, DON COSME, DONYA MARIETA, REMEDIOS, DON BALTASAR, BARÓ, DANIEL, SENYOR LLARGAS, SENYOR FRUYTÓS y convidats.

DON BALTASAR, *ficantse al mitj ràpidament.*

Qué passa aquí, senyors?

Digitized by Google

DON COSME

Jo que volia dirli, y ara ab més motiu que avans, que no tothom d' aquí es amich de vosté. He sentit com deyan en un grupo...

DON BALTASAR

Serenis, home.

DON COSME

Que á mí 'm volían en el Municipi pera que defensés interessos deshonrosos de particulars, cuestions miserables d' empedrats y de... *(Remors de tothom).* Sí, senyors: en aquesta casa ha sigut que ho han dit.

DON BALTASAR

Y deixi que enrahonin.

DON COSME

Donchs no senyor, qu' enrahonin! Y ja se m' ha tractat prou d' ignocent y de noy! *(Don Baltasar se n' ha anat á un altre grupo esclamantse de lo qu' está passant).* Sápiga tothom, senyors, que si entro al Municipi será ab el cor net y ab el cap ben alt, pera votar segons me dicti la meva conciencia; y que 'ls meus gefes en el Municipi serán el meu cor y 'l meu curt saber; es á dir, jo mateix y ningú més que jo mateix, senyors; y ara dispensin que'ls hagi molestat sentintme.

LO BARÓ

Permita usted que le felicite.

(Don Cosme no li fa cas. La senyora Pelegrina y la Candiona tractan de calmarlo inútilment).

DANIEL, *ve de la porta esquerra.*

Don Baltasar, el senyor Llargas es allá dintre y ha pres accions dels empedrats...

Digitized by Google

DON BALTASAR, *á Daniel.*

Que las firmi y que no 's moga...

DANIEL

Aquí las tinch firmadas.

(Las porta en una butxaca de la levita.)

DONYA SALVADORA, *ve del fons.*

Ay, quin trastorn! Eus han robat la *vandeja!*

SENYOR FRUYTÓS, *á donya Salvadora.*

Es el baró que la té aquí sota. *(Sota del frach).*

(Donya Salvadora no li fa cas, y seguida sempre del senyor Fruytós, ho anirá dihent als que son al fons de la escena que no la escoltan preocupats ab la actitut de don Cosme.)

DON BALTASAR, *que ha parlat als seus.*

Donchs acabém. Don Cosme, segons he sentit, vosté retxassa la protecció del partit en las eleccions de demá.

SENYORA PELEGRINA, *á don Cosme.*

Els malehits Triperetas!...

DON COSME, *apartantla.*

Sí, la retxasso, sí.

DON BALTASAR

(Gracias á Deu!)

DON COSME

Mes ara no renuncio á anar al Municipi pera combatre á vostés y salvar la ciutat!

(Satisfacció de tothom perque retxassa la protecció oficial. En Daniel surt per la porta de la esquerra.)

SENYORA PELEGRINA

Y guanyará, sí; guanyará contra d' aquestos! *(Per los Triperetas).* (La esgarraparía!)

Digitized by Google

(A donya Marieta, que se n' hi 'n reya).

DON COSME

Aném, Pelegrina, aném. Ab la gent qu' es afora. Quédinse vostés ab vostés, que ara ja 'ls conech á tots! Som de la gent de be nosaltres! *(Remors de protesta de tothom).* Sí, de la gent de be, de per fora y de per dintre; que 'ls que tenen el pit tant noble com el meu, senyors, en aquesta sala s' hi ofegan y s' hi avergonyeixen!... Que d' aquí dintre 'n surten totas las miserias y totas las plagas qu' empestan als pobles!

SENYORA PELEGRINA

Ara més que may ho será regidor! Ara més que may!

DON COSME

Ab la gent de be nosaltres! Ab la gent de be!...

(Don Cosme y la senyora Pelegrina van repetint las darreras paraulas méntres surten pel fons dreta en mitj de las protestas generals. Ab ells surt la Candiona. En lloch molt visible s' abrassarán don Baltasar y 'l senyor Llargas que ha tornat á escena ab en Daniel. Aquest s' estará ab donya Marieta y Remedios de qui estreny una má. Al apartarse la concurrencia del mitj per anar cap á la porta del fons dreta increpant á don Cosme mentres va sortint, se veurá al fons esquerra á donya Salvadora plorant mentres l' aconsola portantla de brasset lo Baró, al mateix temps que procura tenir amagada la safata sota del frach. Lo senyor Fruytós, encara que no l' escoltarán, seguirá dihent á tothom que 'l baró té la sáfata.)

TELÓ

Digitized by Google

Acte tercer

CUADRO PRIMER

Recibidor del pis de don Cosme. La porta del fons molt á la dreta, donant al replá de la escala; en lo mateix replá, banda dreta, hi haurá la entrada al estudi. A la dreta de la escena una porta tancada qu' es la que comunica directament lo pis ab la escola: á la esquerra una porta que dona á las habitacions particulars del senyor mestre. Es á la tarde. La porta que va á la escala estará tancada, deixant veure quan s' obri á la gent qu' entra y surt del colegi electoral.

ESCENA PRIMERA

RITA, després MENDEZ

RITA, *assentada.*

Jo no me n' hagués anat de la Conca! Allá no 's barallan per paperets. *(Se sent remor de veus á la banda dreta: va á mirar per una escletxa de la porta de dita*

Digitized by Google

banda.) Ja hi tornan. Veyám, veyám. Cá, res: uns senyors que 's disputan. Això es tot el dia. Aquest matí eran al menos deu contra deu; y tot per si jo tiro el meu paperet á la caixeta de vidre, si jo no te 'l deixo tirar... Semblan criaturas! *(Se sent la campaneta de la porta. Hi corre ella.)* A la porta del costat: no hi ha de qué. *(Apartantse de la porta.)* Jo faig lo que m' ha encarregat la senyoreta Pelegrina. Qu' als que s' erran de porta 'ls hi diga que es aquí al costat, y quan me digan que adispensi que 'ls hi responga que no hi ha de qué. *(Campaneta.)* Mireu que es prou: jo ja no tinch camas! *(Altre cop la campaneta.)* Aquí al costat: no hi ha de qué. *(Ho diu sempre tot seguit.)*

MENDEZ, *desde fora.*

El señor don Cosme?

RITA

Ja li *hay* dit, que aquí al costat y que no hi ha de qué.

MENDEZ

Rita, haga usted el favor de abrir.

RITA

(Bo! Aquell municipal fastigós!) *(Obra.)*

MENDEZ, *de paysá.*

Buenas tardes, noya. *(Ha entrat.)*

RITA, *mirant cap á fora.*

Passi, passi. Ay, ay!... Cóm es que no entra?

MENDEZ

Pero si estoy aquí!

(La Rita deixa la porta oberta del tot.)

RITA

No ho dich á vosté, al municipal.

Digitized by Google

MENDEZ

Pero si soy yo!

RITA

Ay mareta meva!

MENDEZ

Poncio Mendez, hija.

RITA

Pero si vosté era molt fastigós. Ay, ay, y la *alivita?*

MENDEZ

Me la han arrebatado por don Cosme. Y tu tan fresca en un dia como este!

RITA

Ves qui ho havía de dir que vosté fos... aixís fet com els altres! *(Molt riallera.)*

MENDEZ

Donde está el señor maestro?

RITA

El tenim empiocat ab aquets tráfechs, y s' ha tirat sobre 'l llit. Li diré que es aqui.

(Al acte que va á sortir per la esquerra apareix en la porta del fons lo cabo Menendez.)

ESCENA II

RITA, MENDEZ, MENENDEZ, y després DERI y MANELET

MENENDEZ

Esta puerta que no se cierra?

Digitized by Google

RITA

Ave María! Tot el dia que m' está ab la puerta y ab la puerta!

MENDEZ, *á Menendez.*

Esta es una casa particular, y usted no puede...

MENENDEZ

Pero si usted es Mendez, y no es de esta casa.

MENDEZ

Soy un amigo de don Cosme.

MENENDEZ

Pero por qué se entromete?...

RITA, *á Mendez.*

Qué diu?

MENDEZ

Usted es aquí el entrometido!

MENENDEZ

Represento la autoridad; y á usted le han despojado de este uniforme por faltar á sus deberes.

MENDEZ

Por San Fermin! Me han quitado el empleo porque no he querido prestarme á inícuos manejos como usted.

MENENDEZ, *entrant.*

Usted me falta, señor Mendez!

MENDEZ

Pues usted me sobra, señor Menendez!

RITA

Que don Cosme está empiocat!

Digitized by Google

DERI, *ab lo Manelet.*

Que cridém? Que cridém? Els escándols aquí al costat!

MENENDEZ, *á Deri.*

Y á usted quien le mete en camisas de...

DERI, *plantántseli devant.*

A mí en camisa? A mí?

MENENDEZ

Pues que cierren la puerta. *(Apartantsen.)*

RITA, *á Mendez.*

No s' hi afecti, vosté.

DERI, *á Menendez.*

Miris, no sé si ho sap, ara vinch d' assentar las barras á un senyor en la sala del altre carrer. Ab aixó vágissen.

MENENDEZ

Es que yo soy municipal y mando.

DERI

Y jo manyá y pico 'l ferro.

MENENDEZ

Pues que entornen la puerta á lo menos.

DERI, *á Mendez.*

Tinguim el noy. *(A Menendez.)* No 'ns dona la gana!

MENENDEZ

Pues usted me responde del orden.

DERI

Li respondo que li faré una cabeza nueva!

(Surt Menendez.)

Digitized by Google

RITA

(Ara m' agrada tant en Mendez com el Deri.)

(Se 'n va per la esquerra.)

MENDEZ

Desiderio, usted es un bravo!

DERI

Dos *ustet* també. Y no m' ho digui més aquest nom. Que miro, miro y no m' hi encuentro. Donchs y del hábito qué n' hem fet?

MENDEZ

Pues ayer fuí á ver al alcalde denunciándolo todo, y me contestó furioso ordenándome obedecer al gefe, y como yo repliqué me mandó arrestar; hasta ahora que me ha soltado echándome del cuerpo.

DERI

Tócala, noy. Eres... d' alló. Y no t' espantis per feyna: serás cual jo herrero.

MENDEZ

Pero usted era interventor.

DERI

Donchs avuy no m' hi han volgut. Sino que no 'ls hi valdrá, que ja 'l treurém á n' aquest sant home!

MENDEZ

Si le derrotan se levantarán para protestar hasta las piedras.

DERI

Qué vol dir protestar? Pera apedregarlos. Reira de bet sentada!...

Digitized by Google

ESCENA III

DERI, MENDEZ, DON COSME y RITA

MENDEZ

El señor maestro.

DON COSME

Ja sé que t' han tret de municipal per mí, pobre Mendez!

MENDEZ

Y eso qué importa?

DERI

Y cóm se troba?

DON COSME

Que voldría estar llest de tot aixó. Y si no fos per dignitat y per netejar al municipi de dolents!... Rita, que no han tornat la Pelegrina y la Candiona?

RITA

No senyor; han dit qu' anavan á fer bots.

DON COSME

Mare de Deu la Pelegrina! Y jo que no vuy que 's molesti á ningú!

DERI

Cá, molestia, molestia! Si tot va com á cal padre! Miris, aquí no han pogut fer la ambrolla; y aixó que 'l

Digitized by Google

president es el remalehit cotillayre. Ja ho proba, ja, de ficarhi paperots á la caixa; sino qu' el Peret, qu' está al seu costat el fila, y encara no 'n vol fer una, se posa dret cridant, y tots els altres també, y el cotillayre s' arronsa. *(A Mendez.)* Si vosté donés un golpe de... *(Senyalantse un ull.)* esto, al costat...

MENDEZ

Corriente. *(Se 'n va per la porta del fons.)*

RITA, *acompanyantlo fins á la porta.*

No s' hi afecte ustet, sabe?

MENDEZ

Tu si que me afectas, te lo digo.

RITA

(Uy, uy! Ara m' agrada més que 'l Deri! Ell que 's quedi la Pepa.)

DON COSME, *mirantse 'l rellotje.*

Y pensar que aquí ahont jo ensenyo la dignitat y la honradés avuy hi ha entrat la desmoralisació!

DERI

Oh, aquí ray, per ara. Al altre colegi si que se 'n han fet d' embrollas.

DON COSME

A favor meu?

DERI

Del senyor Llargas.

DON COSME, *ab satisfacció.*

Aixís respiro.

DERI

Alto! Que jo n' he desgraciat alguns y alló ara es

Digitized by Google

una bassa d' oli. Me volía agafar un camálich qu' es descarregador de las ollas del senyor Llargas y l' he tirat escalas avall que jo 'm penso que li he esquerdat la seva d' olla.

DON COSME

Això está mal fet. *(Entra Mendez.)* Qué hi ha Mendez?

MENDEZ

Que don Fructuoso ha mandado un aviso á don Baltasar para que venga pronto.

DON COSME

No crech que s' atreveixi á venir á casa meva mateix.

DERI, *furiós.*

Que venga, eh? Que venga! *(A Mendez.)* Entórnaten tu á la classe. Y jo me 'n vaig á vigilar la escala.

(Surten corrents.)

DON COSME

Deri, per Deu, Deri! Tanca, Rita, que no 'm vegi la gent.

ESCENA IV

DON COSME, SENYORA PELEGRINA, CANDIONA y RITA. Al acte que la Rita va á tancar, entran la senyora Pelegrina y la Candiona molt cansadas, tancant la Rita.

SENYORA PELEGRINA

Ja som aquí nosaltras.

Digitized by Google

DON COSME

Pero d' ahont veniu ara?

CANDIONA

Ay papá, que jo 'm voldría morir!

(Plorant y picant de peus.)

SENYORA PELEGRINA

Déixala estar, que no té còr pera res.

DON COSME

No, no, que plora de debó. Qué 't passa filla?

CANDIONA

Qu' avuy no hem vist al Daniel, y diuhen qu' ara es aquí al estudi! *(Se sent la campaneta.)*

DON COSME, *á Candiona qu' anava á obrir.*

Ahont vas?

SENYORA PELEGRINA

Ves á dintre, Candiona.

CANDIONA

Potser es el Daniel.

RITA, *pel qu' ha trucat.*

Aquí al costat: no hi ha de qué.

SENYORA PELEGRINA, *á Candiona.*

Ves. Ja ho sabré jo si es aquí el Daniel.

DON COSME

Sí, sí, ja ho arreglarém tot nosaltres.

(La Candiona se 'n va plorant.)

SENYORA PELEGRINA, *á Rita.*

Si vé 'l Daniel que tots som fora. *(A don Cosme.)* T' ha sortit esguerrat el Daniel. Qué va fer ahir vespre

Digitized by Google

á casa de don Baltasar per nosaltres? Cóm es que no l' hem vist avuy? Es que travalla á favor d' en Llargas, y 's casará ab la Remedios. Si l'arribo á trobar per la escala li dono una bofetada!

(S' ha tret la mantellina que se n'ha endut la Rita.)

DON COSME

Si aixó fos cert, en Daniel sería un ingrat en grau superlatiu.

SENYORA PELEGRINA

Pero, Cosmito, qué no veus el mon com es? Qué no ho veus que el Daniel es un pocavergonya com els altres?

DON COSME

Pero deixéume estar en pau á mí! Y que 'm tornin l' estudi y las criaturas!

SENYORA PELEGRINA

Ves qui hi pensa ara ab l'estudi! Ara á tenir sota peu als Llargas, y passar tu per devant de casa seva ab la musica que toqui ben fort y ab els municipals al darrera. Qu' ho serás regidor, y 's rosegará 'ls punys de rábia. Y mirat, lo primer que tens que fer es que pagui una multa ben grossa.

DON COSME

Pero...

DONYA SALVADORA

Que per qué la pagará la multa? Per cualsevol cosa: perque 't mira malament, perque ven las ollas... falsas. Y á n' aquest cotillayre ja l' arreglaré jo: que 'm torni ab el búcaro! El desacreditaré, diré qu' abrassa á las parroquianas, y se las haurá de posar ell las cotillas.

Digitized by Google

DON COSME

Bueno, bueno. Aném á veure qué fá la noya, que ella sí que 'm dona angunia.

SENYORA PELEGRINA

Veurás, jo torno á sortir. Rita, la mantellina. Encara puch anar á veure duas personas més. Encara tenim una hora.

(La Rita ve ab la mantellina.)

DON COSME

A mi no m' agrada fer passos!

SENYORA PELEGRINA

Donchs á mi sí. Ja he anat á trobar al senyor Antonet, el teu sastre, y estava compromés ab el senyor Llargas: no t' hi fassis res més. Mossen Golorons diu qu' ell no s' hi pot ficar en aquestas cosas; es un home molt estrany. Li he dit que tu anavas á missa y que el senyor Llargas deya... renechs y se m' ha posat á riure. El carboner ja hi ha anat per tu; també hi ha anat el seu cunyat, y l' oncle, y la seva tia.

DON COSME

Com la seva tia?

SENYORA PELEGRINA

El cunyat de la germana d' ella qu' está casat ab la tia d' ella, qu' ella li es germanastra.

DON COSME, *cremat.*

Qui es ella?

SENYORA PELEGRINA, *idem.*

El carboner. No, la carbonera. No, el carboner te dich.

DON COSME

Encare 'm farías tornar boig!

Digitized by Google

(Anantsen per la esquerra.)

SENYORA PELEGRINA

Jo hauría de ser home! Jo hauría de ser home!

(Anantsen pel fons.)

ESCENA V

RITA, després DANIEL

RITA

Y fins es més ayrós en Mendez qu' en Deri; y no té cap criatura. Y ves si n' es de persona que tot ho diu en castellá.

DANIEL, *entrant.*

Rita!

RITA, *soptada.*

Aquí al costat; no hi ha... *(Conexentlo.)* Ah! Vosté!

DANIEL

He vist sortir á la senyora Pelegrina. Está sola la Candiona?

RITA

Es ab don Cosme.

DANIEL

Digali que jo soch aquí. A n' ella sola.

RITA

Si trucan els hi diu que aquí al costat y que no hi ha...

Digitized by Google

DANIEL

Sí, corre. *(Se 'n va Rita.)* No queda altre remey: torno á la Candiona y á don Cosme. Els Llargas volen un gendre de cuartos, ben clar qu' ho han dit! Donchs que s' ho pinti 'l ser regidor, y don Baltasar que s' ho pinti 'l desbancar á don Cosme. El beneyt ho he sigut jo consentintho ahir vespre. Pero qui s' havía de pensar que don Cosme ho tingués tant bé en aquest colegi! Nada, nada: lo que convé es tornar á ajudar per tots els medis á don Cosme, fent creure á don Baltasar que travallo per el senyor Llargas. Ah, la Candiona!

ESCENA VI

DANIEL y CANDIONA

CANDIONA

Daniel!

DANIEL

Candiona, escolta...

CANDIONA

Ara si que veig que no m' estimas y que t' estimas á la Remedios

DANIEL

No me 'n parlis més d' ella, que t' estimo á tu sola.

CANDIONA

No m' enganyis, Daniel! Per qué no vas sortir ab nosaltres ahir vespre de casa de don Baltasar?

Digitized by Google

DANIEL

Per que... per dissimular, dona.

CANDIONA

Y tot avuy sense venir!

DANIEL

Si tot el dia que trevallo! Mirat, ara vinch del altre colegi ahont t' he donat la proba més gran d' amor.

CANDIONA

Sí, tirant un paquet de papeletas á l' urna pel senyor Llargas! Sino que 'l papá no ho sap.

DANIEL

Calla, dona, calla: si vinch de desferho tot ara mateix!

CANDIONA

Que l' has tornat á treure el paquet?

DANIEL

No; que n' he tirat dos á favor de don Cosme.

ESCENA VII

CANDIONA, DANIEL, SENYORA PELEGRINA, deprés DON COSME

SENYORA PELEGRINA, *ve del carrer.*

A favor del Cosmito, dos paquets? Ahont?

DANIEL

En l' altre colegi, pero cállisho.

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA

No, no. Cóm ho has fet aixó? Perque nosaltres volém guanyar sense trampas!

DANIEL

Es qu' allí perdíam.

SENYORA PELEGRINA

Ah, si perdíam... Veurás, no diguis res al Cosmito.

(Entra don Cosme de la esquerra.)

CANDIONA

Papá, m' estima 'l Daniel.

DON COSME

He sentit parlar de paquets y de trampas!...

SENYORA PELEGRINA

Es que... es que perdíam!

DANIEL

Déixinme fer á mí per Deu! No me la dona vosté la má de la Candiona?

SENYORA PELEGRINA

De primer volém saber si sortirá regidor en Cosmito.

DON COSME

Pelegrina! De primer vuy saber que ha estat aixó dels paquets.

DANIEL

Qu' en aquest colegi son pochs els qu' han votat ab engany y la cosa no va mal, mes en l' altre... s' ha de contrarestar, veurá.

DON COSME

Ab els vots legals.

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA

Pero com que tu ets un bon home, legals son tots els que s' hi trobin á dintre á favor teu y dolents tots els que s' hi trobin pel senyor Llargas. Veurás, jo no tinch més paciencia: jo obriría la caixota y llensaría 'ls del senyor Llargas.

DON COSME

Pelegrina! Fins á casa meva haig de sentir aquestas paraulas?

CANDIONA

Si son á favor de vosté!

DON COSME

Calla tu, calla! Y tu, Daniel, per la ensenyansa que t' he donat, per nostra dignitat mateixa, ni un sol vot que no sigui meu, sents? Ni un sol vot!

CANDIONA

Papá!

DANIEL

(Això es soberanament ridicol!)

SENYORA PELEGRINA

Pero hem de guanyar!

DON COSME

Jo 'l que vuy es morir honrat!

SENYORA PELEGRINA

Honrat y regidor! Daniel, lo que tu fassis estará per ben fet. Veshi.

DON COSME

Pelegrina! Lo que jo dich es lo qu' es ben fet y no lo que dius tu. Y s' han acabat las mevas contemplacions y las mevas debilitats!

Digitized by Google

SENYORA PELEGRINA

Ay, gracias á Deu!

DON COSME

Y com que s' han acabat, tu ja no 't ficas més en aquestas cosas.

SENYORA PELEGRINA

Qué vols dir?

DON COSME

Que te 'n vas á dintre y no tornas á sortir en tot avuy.

SENYORA PELEGRINA

Es que jo...

DON COSME

Es que tu callas!

CANDIONA

Es que jo...

DON COSME

Y tu també. A dintre!

SENYORA PELEGRINA

Tirano! Tinch més anys que tu!

DON COSME

Y menos seny. A dintre he dit! O 'm fareu fer un disbarat, que ja no tinch més paciencia!

CANDIONA

Ja 'ns en aném.

SENYORA PELEGRINA, *anantsen també.*

Qu' es orgullós! Perque es veu regidor! El regidor!

DON COSME

Y tu, Daniel, prou me coneixes; si vols la Candiona

Digitized by Google

te la donará un home digne en tot, si tu sabs serho. Un vot injust á favor meu te faria aborrible per mi. Ja ho sabs com la pots tenir y com la pots pendre á la Candiona.

DANIEL

No digui res més: cumpliré 'l meu deber.

DON COSME

No vuy que te 'n vagis agraviat: abrássam.

DANIEL, *abrassantlo.*

Aixó may!

DON COSME

Que no te 'n recordas de quan eras petit? Y del meu pare que t' estimava taut?

DANIEL

El pobre don Rossendo! Prou! Pássiho be.

DON COSME

Adeu, el meu gran deixeble. *(Aixugantse 'ls ulls)*

DANIEL, *anintsen.*

(Ves si li faré cas! La cuestió es que's pensi don Baltasar qu' ajudo al senyor Llargas.)

DON COSME

Y ara potser sí que me n' hi vagi jo mateix á la sala, perque no fassin trampas á favor meu. Si, sí, me n' hi vaig.

Digitized by Google

ESCENA VIII

DON COSME, LO BARO y altres dos SENYORS

(Al obrir don Cosme la porta del fons se troba ab ells.)

LO BARÓ

Da su permiso el noble candidató?

DON COSME

(Bo! Pts!) Ja poden entrar.

LO BARÓ

Señores, don Cosme tiene la casa abierta, como el corazón, á todo el mundo.

DON COSME

Servidor de vostés. Si volen passar... *(Senyalant la porta de la esquerra)* Sino que... Veurán: la meva germana está ab aixó de las eleccions un xich molestada... (Que no 'ls vegi.)

LO BARÓ

Sí, la jaqueca. Siento la indisposición de la señora hermana de usted, aunque es de buen tono.

DON COSME

A casa ho es tot de bon tó. Del millor tó del mon, perque aném ab el cor á la má sempre.

LO BARÓ

Exacto. Pues aquí mismo, porque es cosa breve.

Digitized by Google

DON COSME

Vostés dirán.

LO BARÓ

Muy sencillo. El señor don Baltasar, aunque felicita á usted cordialmente por sus... relativos triunfos en las secciones de este distrito, le ruega cordialmente que no insista en violentar la elección valiéndose de medios ilícitos.

DON COSME

Alto, alto. No permeto que segueixi per aquest camí. Jo sols autoriso lo que es de lley; de manera, que dintre de las urnas no hi ha un sol vot á favor meu que no sigui legal, y si un n' hi hagués ó mil ó més, siguessin els que siguessin, jo'ls renunciaría desde aquest moment.

LO BARÓ

Con toda cordialidad, don Baltasar niega...

DON COSME

Vosté ab la major cordialitat m' está insultant.

LO BARÓ

Pero si hemos venido á salvar á usted!...

DON COSME

A mí? De qué?

LO BARÓ

Pues, que si usted persiste en continuar la elección perderá la escuela, se verá procesado por falsificador y condenado á presidio entre criminales.

DON COSME

Pel sant nom de Deu!... *(Contenintse de cop.)* Senyors, me sembla mentida lo que m'está passant á casa

Digitized by Google

meva! Y si no fos per no donar un escándol!... Hem acabat! Váginsen!

LO BARÓ, *als seus companys.*

Nos echa, y esto no puede quedar así. Qué hacemos?

(La senyora Pelegrina y la Rita venen de la porta de la esquerra sense que 's fixin en ellas.)

SENYORA PELEGRINA, *á Rita.*

Digas á en Deri y á en Mendez que vingan!

(Surt la Rita cap á la escala.)

LO BARÓ

Señor maestro, no saldremos de aquí que usted no se comprometa...

DON COSME

A qué? A qué? Díguinho desseguida!

LO BARÓ

A retirarse publicamente, y ahora mismo en esa sala, haciendo constar que no admite...

DON COSME, *indignat.*

Retirarme jo per vostés perque la elecció es meva!

LO BARÓ

Podemos obligarle ahora mismo!

DON COSME

A mí obligarme vostés! Infames! A mí!

LO BARÓ

Nos ha llamado infames! *(Anant cap á la porta.)* Ahora verá usted lo que le va á pasar. *(Cridant.)* Que suban los guardias!

SENYORA PELEGRINA, *privantli 'l pas.*

Ahont vol anar?

LO BARÓ, *volent passar.*

Señora!...

DON COSME

Déixal, Pelegrina: que vingan els guardias, que vingan!

SENYORA PELEGRINA

No 'l deixo passar, que 't vol perdre!

DON COSME

Apártat, te dich!

LO BARÓ, *agafantla per un bras.*

Obedezca usted á su hermano!

SENYORA PELEGRINA, *perque li ha fet mal.*

Cosmito!

DON COSME, *amenassant al Baró.*

Pillastre! Farsant!

SENYORA PELEGRINA

Correu!

LO BARÓ, *cridant fort.*

Los guardias! Los guardias!

ESCENA IX

SENYORA PELEGRINA, CANDIONA, RITA, DON COSME, LO BARÓ, dos COMPANYS, DERI, MENDEZ, y ELECTORS. La Rita haurá tornat á entrar quedantse al fons. La Candiona ha corregut al costat de son pare.

DERI, *al Baró.*

Ahont va vosté? A dintre!

Digitized by Google

LO BARÓ, *á sos companys.*

La guardia negra de don Cosme!

DERI

Don Cosme, qu' ens dona permís pera tirar aquets caballers per l' ull de l' escala?

SENYORA PELEGRINA

Per mí, tiréuloshi!

DON COSME

Silencio tothom! *(Pausa.)* Deri, y tu, Mendez, qué vé á fer aquesta gent? Qui 'ls ha cridat á casa meva?

DERI

Venim á defensarlo. Perque aquestos senyors son estiracordetas de don Baltasar qu' es l' home més pillo!...

LO BARÓ

Protesto de estas palabras!

DERI

Y després d' ell el més pillo es vosté!

DON COSME

Silencio he dit!

LO BARÓ, *á Deri.*

Salga usted de esta casa!

DERI

Jo que salga? Minyons, á tancar la porta del carrer y estunyinar á n' aquestos, y guanyar la elecció!

DON COSME, *posantse devant de la porta.*

Deri! *(Agafantlo per un bras.)* Al primer que 's moga, soch jo qui 'l trech!

DERI

Es que!...

Digitized by Google

DON COSME, *á Deri.*

Y á tu el primer. *(A Mendez, que anava á replicar.)* Y á tú! Qu' es aixó? Insensats! Us voleu posar á l' altura de don Baltasar embrutantvos las mans per ferme guanyar unas eleccions á mi, que m' estimo més el bon nom de tota ma vida que posarme al pit una banda guanyada per la deshonra? *(Remor de protestas.)* Sí, deshonra, sí; perque per mí tan deshonrat, tan criminal es el que roba al carrer un rellotje com el que roba una acta; tan lladre y tan pillastre es el qu' assalta una casa á la nit y espanya la porta y 'ls mobles pera endurse 'ls diners y las joyas com el qu' assalta un colegi electoral y espanya l' urna de vidre pera ficarhi papeletas que son mentida! Y aixís com la má 's nega al lladre y al criminal, la má 's té de negar als lladres y als criminals de la política, es digan aquestos regidors ó diputats ó ministres! *(Pausa.)* Per aixó va 'l mon tan be, perque s' ha acabat la vergonya política! Perque 's comensa per ficar una papeleta á l' urna, y de corrupció en corrupció s' acaba per perdre un regne! *(Remorsi.)* Un regne, sí, que vosaltres heu pervertit els sentiments d' aquest país, y us heu apoderat indignament dels primers llochs, y us heu repartit els diners de la nació, y ara tot el mon se 'n riu d' aquesta terra! Per culpa d' aquesta gent, sí, que vosaltres sou sos primers enemichs; que heu sigut vosaltres, vosaltres qui ha enfonzat á Espanya! *(Ab despreci, despres d' una pausa.)* Ah! Ja n' hi ha prou: quin fástich! Qui 'm vulga be que 'm donga 'l seu vot que es donarme 'l seu cor, y prou: qui 'm vulga mal que trampeji per mí; pero que no torni á casa meva, ni se 'm posi al devant may més de la vida! *(Al Baró y companys.)* Y ara, senyors, ja poden anársen ben tranquils ab la seva conciencia, que ningú 'ls hi dirá res dels meus amichs. *(Remor.)* Y si algú 'ls segueix á vostés será

Digitized by Google

perque pensa com vostés en cuestions de trampas políticas. *(Tots se quedan callats.)* Fassin el favor de sortir, surtin, surtin!

LO BARÓ, *allargant la má á don Cosme.*

Don Cosme, sentiria que...

DON COSME, *sense donarli la má.*

Vosté no pot sentir res. Vágissen.

(Surten parlant entre ells.)

ESCENA X

SENYORA PELEGRINA, CANDIONA, RITA, DON COSME, DERI, MENDEZ y ELECTORS

SENYORA PELEGRINA, *abrassantlo.*

Cosmito!

CANDIONA, *idem.*

Papá!

SENYORA PELEGRINA

Ets un gran home. Y jo que t'havia tingut á la falda!

DON COSME, *enternit.*

Vuy ser honrat fins á morir y ho seré! *(Girantse als electors.)* Sentiu? Ho seré! Ho seré!

DERI, *molt conmogut.*

Reira de bet sentada! Que jo soch un animal!

MENDEZ

Apriete usted Deri. *(Encaixanthi.)*

Digitized by Google

DERI

Per qué?

MENDEZ, *molt conmogut.*

Porque lo mismo digo. Sino que yo soy otro animal como usted.

DON COSME

Ja voldría que fossin las cuatre y s' acabés aquest neguit!

SENYORA PELEGRINA

Valor fins á morir, Cosmito!

DERI, *á Mendez.*

Jo sempre fico 'ls pies á la galleda. Don Cosme que 'm vol perdonar? Nosaltres ho fem tot á fí de be.

DON COSME

Sí, si. Vina Deri, vina.

DERI

Vosté á mí abrassarme? Aixó sí que no!... Vina, Manelet!

(Posánsel al devant seu perque abrassi als dos al plegat.)

DON COSME, *abrassantlos.*

Ab tota l' ánima als dos!

RITA

(Si en Mendez me volgués abrassar á mí!... Faría la distreta.) *(Acostantshi.)*

MENDEZ, *qu' era á vora de la porta.*

Ha llegado un grupo capitaneado por Menendez que para mí trae mala intención.

DERI

Anémhi minyons!

Digitized by Google

DON COSME

Y molt ordre, companys, molt ordre!

ESCENA XI

SENYORA PELEGRINA, CANDIONA, RITA, DON COSME, després SENYOR FRUYTÓS, MENENDEZ y altres

SENYORA PELEGRINA

Veyám si veig res?

(Ha anat á mirar per lo pany de la porta de la dreta.)

CANDIONA

Qué 's veu res, tieta?

(Remor de disputas á la banda dreta.)

DON COSME

Qué passa Pelegrina? *(La Rita surt pel fons.)*

SENYORA PELEGRINA

El senyor Fruytós que 'n vol deixar votar á un. (Ay Reyna Santíssima, es l' Esquirol!) *(A don Cosme.)* No miris, no miris! Els altres no volen que voti! *(Barallas dintre de la sala.)* Com se pegan! *(Fent un crit.)* Ay!

DON COSME

Qué ha passat?

CANDIONA

Qué hi ha?

SENYORA PELEGRINA

Qu' en Deri ha pegat un cop de puny al cap del senyor Fruytós!

Digitized by Google

DON COSME

Mare de Deu!

RITA, *que vé pel fons*

Ay senyoreta! Ay don Cosme!

SENYORA PELEGRINA

Qué hi ha?

RITA

Que fan la cadireta al cotillayre y 'l portan aquí!

DON COSME

Pobre senyor Fruytós!

SENYORA PELEGRINA

Pobre? Va contra nosaltres!

MENENDEZ

Entrenlo aquí. Entrenlo.

SENYOR FRUYTÓS, *el portan dos electors.*

Ha sigut com una garrotada. Toquin! Toquin!

DON COSME

Vagin á poch á poch.

SENYORA PELEGRINA

(Cá, camándulas.) No haurá sigut res.

SENYOR FRUYTÓS

Ja ho diu vosté, senyora! Ay don Cosme! Cregui que si vaig en contra de vosté ho faig per las ideas políticas! *(L' han assegut en una cadira.)*

DON COSME

Ara aném pel seu trench. Dúguinlo á dintre; y ab un xich d' aygua fresca...

SENYOR FRUYTÓS

Déixinme reposar de primer.

Digitized by Google

MENENDEZ

Ha sido un tal Deri que he mandado prender, si pueden; aunque en estos dias el hecho no tiene importancia.

SENYOR FRUYTÓS

Como que no tiene importancia? Un palo, siempre es todo un palo! Toque usted, toque. *(A la senyora Pelegrina.)* Senyora, encara que no simpatisém vosté y jo, 'm posará aygua fresca, veritat?

SENYORA PELEGRINA

Si senyor, sí; y si vol se 'n pot emportar una ampolla al estudi per quan hi tornin.

DON COSME

Vagin á dintre, vagin.

SENYOR FRUYTÓS

Ja puch caminar, ja.

(Alsantse y comensant á caminar cap á la esquerra. Los electors se 'n van.)

MENENDEZ, *anántsen.*

Es un demonio ese Deri!

SENYOR FRUYTÓS, *volguent fugir.*

Pero aguantinlo, aguántinlo!

RITA, *enrihéntsen.*

Si no vé, si no vé!

SENYOR FRUYTÓS

En unas altras eleccions també me 'n van clavar un altre. Sino que això va fer que 's parlés molt de mí y vaig agafar molta parroquia.

SENYORA PELEGRINA

Aquesta ja li recompensará don Baltasar. Passi, passi.

Digitized by Google

SENYOR FRUYTÓS

Ja veig que no ha olvidat el búcaro vosté. Quí fos ara al temps del búcaro!

RITA, *burlántsen.*

Ve en Deri!

SENYOR FRUYTÓS, *desapareixent.*

Agáfinlo! Agáfinlo!

RITA, *rihent.*

Quina por! Jo li posaría cotilla.

ESCENA XII

DON COSME, RITA, DANIEL, després MENENDEZ y SENYOR FRUYTÓS

DON COSME, *á Rita.*

Tu no 't fiquis en res.

DANIEL, *vé ràpit pel fons.*

Don Cosme, vinch de casa don Baltasar que 's pensa que vaig á favor d' ell.

(Al entrar Daniel, la porta del fons ha quedat oberta del tot.)

DON COSME

No m' agradan enganys á mí!

DANIEL

Ens convé fins al últim moment que 'm tinga tota la confiansa. Ara vagi á la sala, vosté.

Digitized by Google

DON COSME

No, que no vuy fer pressió.

DANIEL

Miri que sols falta un cuart per tancar l' urna y ara vé 'l moment de las porquerias!

DON COSME

Tampoch hi ha en Llargas...

MENENDEZ, *desde la porta.*

Don Daniel, sube la escalera el señor Largas.

DANIEL, *á don Cosme.*

Ja ho sent. Déixils fer ara á n' ells!

DON COSME

Si, si; me n' hi aniré.

MENENDEZ, *desde 'l mitj, cridant.*

Don Fructuoso, que llega nuestro concejal!

(Se 'n torna corrent Menendez.)

DANIEL, *á don Cosme qu' anava á sortir.*

Deixi que passi 'l senyor Llargas.

(Se veu passar pel fons al senyor Llargas ab amichs.)

MENENDEZ

Se le felicita, senyor Largas.

SENYOR LLARGAS, *tot passant.*

Hem guanyat. Va á venir don Baltasar.

DANIEL, *á don Cosme.*

Ja l' ha sentit!

(Se senten aplausos y remor de veus en la sala del costat.)

Digitized by Google

DON COSME

Pocas vergonyas!

DANIEL

L' aplaudeixen. Aném.

DON COSME

Aném. Pocas vergonyas! Mala gent! *(Surten.)*

RITÀ, *vé de la porta del fons.*

Ay, que matarán al amo! *(Surt per la esquerra.)*

MENENDEZ, *desde la porta del fons.*

Don Fructuoso!... Urgente! *(Se 'n torna.)*

SENYOR FRUYTÓS, *ab lo cap envenat.*

Ja soch aquí! Aguantin al Deri!

(Ha vingut corrent per la porta de la esquerra, sortint pel fons.)

Cambi de decoració

Digitized by Google

CUADRO SEGÓN

La mateixa decoració del primer acte. Los banchs y las taulas dels noys estarán posats los uns sobre dels altres y arreconats. La taula del senyor mestre será mesa electoral y tindrá la urna assobre. Per las parets hi haurá cuadros d' estudi barrejats ab llistas electorals; tot disposat pera l'acte que té lloch. La porta que comunica ab lo pis de don Cosme 's veurá tancada; la de la escala oberta sempre.

ESCENA PRIMERA

DON COSME, DERI, DANIEL, SENYOR FRUYTÓS, MENENDEZ, MENDEZ, PERET, SENYOR LLARGAS, LO BARÓ, ELECTORS, MUNICIPALS, POLICÍA, etc. Al comensar lo cuadro hi haurá assentat á vora de la cadira de la presidencia, qu' estará buy la, en Peret; també hi seurán altras personas. A la banda esquerra de la escena s' hi trobará un grupo format de don Cosme, Deri y electors. A l' altra banda, lo senyor Llargas, lo Baró y més electors. En Menendez, á vora de la entrada, no lluny d' en Mendez. En Daniel anirá dels uns als altres. Disputa, sense cridar, de tothom; sobretot entre en Mendez y en Menendez

MENDEZ

Queremos legalidad.

MENENDEZ, *per lo senyor Llargas.*

La legalidad está aqui.

SENYOR FRUYTÓS, *entrant.*

Déixinme passar, que jo soch el president. *(Anant á seure á la presidencia.)* (Tinguin compte ab en Deri.) *(Apart á Menendez.)*

MENENDEZ

Estaré á la mira.

(Segueixen las conversas acaloradas.)

SENYOR LLARGAS

Pero imposis, senyor Fruytós, imposis!

SENYOR FRUYTÓS

Orden, que yo me impongo! Orden, señores, que me impongo!

DERI

(Pillo! Més que pillo!)

DANIEL, *á don Cosme.*

No 'ns convé l' escándol á nosaltres.

DON COSME

Deri, chitón. Mendez, aquí.

(En Daniel procura tranquilisar á tothom.)

SENYOR FRUYTÓS

Fassin el favor d' apartarse, que hi ha electors que volen votar. *(Un elector s' ha acostat á la mesa.)*

SENYOR FRUYTÓS

Voto de don Juan Casas y Roig.

MENENDEZ

Hagan el favor de despejar la puerta, que aun llegan electores *(Rumor de la gent apartantse.)* Pase usted. Pase usted.

Digitized by Google

ESCENA II

DON COSME, DANIEL, DERI, SENYOR FRUYTÓS, MENENDEZ, MENDEZ, PERET, SENYOR LLARGAS, LO BARÓ, ELECTORS, MUNICIPALS, POLICÍA y ESQUIROL, DON BALTASAR, ab més MUNICIPALS, ELECTORS y POLICÍA. Per últim SENYORA PELEGRINA, CANDIONA y RITA.

SENYOR LLARGAS, *al Esquirol, qu' entra.*

El senyor Esquirol! *(Encaixanthi afectuós.)*

LO BARÓ

Como va eso, señor Esquirol?

ESQUIROL

En l' altre colegi he votat set vegadas. Per aquest me queda l' últim.

SENYOR FRUYTÓS, *per altre votant.*

Voto de don Antonio Roig y Parera.

DON COSME, *reparantlo ara.*

Ay mare de Deu Santíssima! L' Esquirol aquí!

DANIEL

No se 'n ha adonat de vosté.

DON COSME

Déixam, que 'l vuy treure de casa!

DANIEL

Si vosté 's mou, estém perduts.

Digitized by Google

MENENDEZ, *desde la porta.*

Llega don Baltasar. Apartarse todo el mundo!

DANIEL, *contenint á don Cosme.*

Que sols faltan cinch minuts!

DON BALTASAR

Bonas tardes, senyors.

DERI, *á Mendez.*

El mal home!

MENDEZ, *á Deri.*

El pillastrón!

DON COSME, *á Daniel.*

Pero si es l' Esquirol! L' infame!...

DANIEL, *á don Cosme.*

Per Deu!

(Don Cosme aixugantse la suor, parla com á boig á Deri y Mendez del Esquirol. En Daniel s' acostará á don Baltasar.)

DON BALTASAR, *al senyor Llargas.*

En l' altre colegi hi hem ficat á mils de papeletas.

SENYOR LLARGAS

Moltas gracias.

DON BALTASAR

No: qu' ells han fet lo mateix.

DANIEL, *satisfet.*

(Jo ja ho sabía.)

DON BALTASAR, *á Daniel.*

Ab aixó, al tocar las cuatre, aquí s' hi tirará un gros paquet, encara que tot s' enfonzi.

Digitized by Google

DANIEL

Jo me 'n encarrego. Aquí tinch el paquet.

DON BALTASAR

Está bé.

SENYOR LLARGAS, *á don Baltasar.*

Vosté es un héroe!

SENYOR FRUYTÓS, *per altre elector.*

Voto de don Pedro Soler y Comas.

DON BALTASAR

Menendez! *(En Menendez hi va.)*

DANIEL, *rihent.*

(El paquet será á favor de don Cosme.)

DON BALTASAR, *á Menendez.*

Que suban todos los municipales y la policía, y si yo levanto el brazo, duro contra todo el mundo! *(Al senyor Llargas.)* Es la rahó suprema.

(En Daniel ha parlat á la orella del senyor Fruytós.)

SENYOR FRUYTÓS, *á Daniel.*

Bueno. Tingui 'l paquet á punt vosté.

ESQUIROL, *al senyor Llargas.*

Ara 'm toca votar á mí, y per un mort que 'm coneixia á fondo. *(Anant á votar.)*

SENYOR FRUYTÓS

Pero deixin votar! Acostis.

PERET

Ja ha votat aquest senyor.

ESQUIROL

Es falso! *(Disputas que contenen los municipals.)*

Digitized by Google

SENYOR FRUYTÓS

Voto de don Rosendo Arnabó y Alsina.

DON COSME

Qu' ha dit! El pare! Quina infamia! Es el nom del meu pare y aquest lladre se l' ha prés per seu! Deixéume... que l' escanyi!

(Municipals y alguns de policia contenen á don Cosme. Tocan las cuatre.)

DON BALTASAR, *á la primera batallada.*

Va, Daniel!

DANIEL, *ab cinisme.*

Y ara voto jo. Mano limpia, señores!

(Lo senyor Fruytós ha obert l' urna y ha tirat á dintre 'l paquet.)

SENYOR FRUYTÓS

Y s' ha tancat la votació.

(Molts electors protestan de lo que ha fet Daniel.)

DERI, *á don Cosme.*

Ha fet una pillada en Daniel!

DON BALTASAR, *al senyor Llargas.*

Ja está tot guanyat.

DON COSME

Daniel!

DANIEL

Calli, qu' ha sigut á favor de vosté!

DON COSME

A favor meu? No ho vuy, no! A fora, á fora! *(Apartant á tothom arriba á l' urna, tirantla á terra.)* Té, y té! *(Posanthi un peu á sobre, trepitjantla.)* S' han acabat las vilesas! S'ha acabat tot! La miseria, la pesta de la societat dels lladres!

Digitized by Google

DON BALTASAR

Menendez! Qu' agafin aquest home!

(Per don Cosme.)

MENENDEZ

Prenderle!

(Agafan á don Cosme municipals y policía.)

DERI

Lladres!

MENDEZ

Pillastrones!

PERET

Murris!

(S' ha obert la porta del fons esquerra sortint senyora Pelegrina, Candiona y Rita.)

SENYORA PELEGRINA

Germá!

DON COSME

Se n' emportan á un home honrat perque ho vol ser sempre!

CANDIONA, *mitj desmayada.*

Papá!

DANIEL, *anantla á socorre.*

Vina, Candiona!

DON COSME, *á Daniel.*

Ab tu may més. Ves ab els teus, estafa, lladre!

(Empenyent d'una revolada á Daniel cap á don Baltasar.)

DERI, *plorant rabiós.*

Jo 'm vuy revenjar! Jo 'm vuy revenjar!

DON BALTASAR, *per don Cosme.*

Emportéusel!

Digitized by Google

MENENDEZ

Ande!

DON COSME, *mentres se l' emportan.*

Pelegrina! Candiona! *(Ellas lo segueixen.)*

DON BALTASAR

L' enhorabona, senyor Llargas. Y ara aném nosaltres.

DERI

No, vosté no, qu' ara nosaltres farém justicia!

DON BALTASAR

Aném, senyors. Al carrer.

DERI

Vol anar al carrer? Donchs per la finestra!

MENDEZ

Por la ventana. Al ladrón!

PERET

Tiremli!

TOTHOM

Al pillet! Al mal home! Al lladre! Al farsant! Al carrer! Tiremli!

(Mentres s'escapan los partidaris del cacich, los altres se l' emportan á brassos cap á la finestra per ahont lo tiran.)

TELÓ

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

Biblioteca de Catalunya
Adq. C-RJJ0
CB. 1001260017
Top.
Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
BC 27

Digitized by Google

OBRAS DRAMÁTICAS DEL MATEIX AUTOR

	Pessetas.
GALA PLACIDIA (2.ª edició) tragedia en tres actes.	2
JUDIT DE WELP tragedia en tres actes.	2
LO FILL DEL REY » » »	2
MAR Y CEL (4.ª edició) tragedia en tres actes . .	2
REY Y MONJO tragedia en tres actes.	2
LA BOJA » » »	2
L' ÁNIMA MORTA » » »	2
EN PÓLVORA drama » »	2
JESÚS DE NAZARETH tragedia en cinch actes. . .	2
MARÍA ROSA drama en tres actes	2
LAS MONJAS DE S. AYMAN drama en quatre actes.	2
LA FESTA DEL BLAT drama en tres actes. . . .	2
TERRA BAIXA drama en tres actes..	2
MOSSEN JANOT » » »	2
LA SALA D' ESPERA comedia en un acte. . . .	1
LA BALDIRONA » » »	1
MESTRE OLAGUER monólech.	0'50
MORT D'EN JAUME D' URGELL monólech. . .	0'50

Aquestas obras se venen á Barcelona en la Administració de *La Renaixensa*, Xuclá, 13, baixos y en las principals llibrerías.

POESÍAS

DE

ANGEL GUIMERÁ

AB UN PRÓLECH DE

JOSEPH YXART

y profusió de dibuixos en varietat de tintas

PER

J. LL. PELLICER Y A. FABRÉS

Punts de venda: Administració de Joan Almirall, Princesa, 16, y en las principals llibrerías.

Digitized by Google

Digitized by Google